

Obec Slovákov v Brne 2019

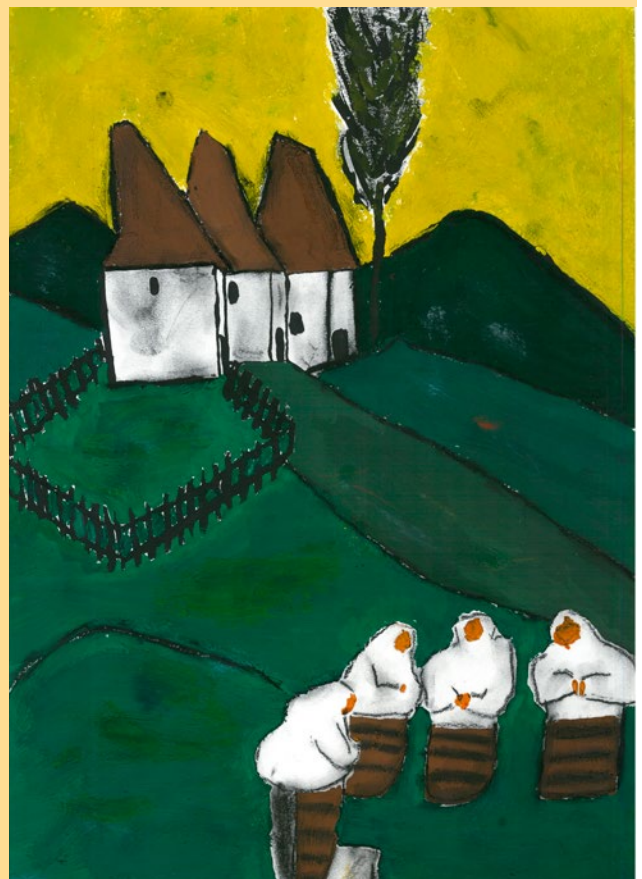
▲ Anna Mojžíšová, 7.B

▲ Tereza Rausová, 7.B

▲ Linda Rozprýmová, 6.A

▲ Adam Dlouhý, 6.B

Úvodom

Pri písaní našej ročenky každý rok premýšľam ako začať. Čo napísať našim čitateľom, našim priaznivcom a samozrejme i našim členom, aby sme upútali ich pozornosť a oni si našli trochu toho času na prečítanie tých niekoľko informácií o našej celoročnej práci, akciách, ktoré sme pripravovali, kde všade sme boli alebo prípadne i nestihli uskutočniť. Keď sa už konečne trochu rozpíšem, potom mi príde na um, či to všetko je až tak dôležité. Je nutné o nás informovať širokú verejnosť? Ved' stačí, aby o nás vedeli naši najbližší, naši členovia, naše rodiny. Tí už dobre poznajú našu prácu vo Výbore. Lebo rodina je náš základ, alebo poklad, ktorý treba rozmaznávať, aby nás podporovala v našom úsilí. Bez nej by sme nemohli vykonávať prácu v Obci.

Potom sú tu naši dlhoroční členovia, bez ktorých by sme samozrejme nemohli existovať a im patrí vďaka, že nás nenechajú osamotených a radi prichádzajú na rôzne programy, či už do klubovne, na exkurzie alebo iné akcie. Zároveň sú to oni, ktorí prenášajú informácie o Obci Slovákov v Brne smerom k verejnosti, či už brnianskej, juhomoravskej alebo i slovenskej. Mnohokrát sa o nás verejnosť dozvedá náhodne a je prekvapená, že vôbec niečo také existuje. Tak sa prezentujeme nielen na webových stránkach a facebooku, ale i našou ročenkou. Nepíšeme tam len o tom, čo sme uskutočnili, ale pripomíname ako je pre nás Slovensko stále dôležité. Prinášame informácie o histórii, významných udalostiach, o slovenských velikánoch, ktorí sú známi i neznámi. Zoznamujeme našich priaznivcov s miestami, ktoré sme v tomto roku navštívili. Mnoho krát nás tiež prekvapí aká bohatá je história Slovenska. Všetko slovenské je pre nás dôležité, ľudová kultúra, folklór, osobnosti, dejiny i všetko umenie. A prečo o tom píšem? Niekedy mám pocit, že my nie sme až tak dôležití pre našu rodnú zem. Asi to máme z Brna na Slovensko veľmi blízko. Alebo nevieme dobre organizovať rôzne podujatia? Áno, neorganizujeme Dni slovenskej kultúry v Brne. Prečo? Pretože je to finančne i organizačne náročné. Nevieme písať kvalitné projekty? Možno. Keď príde na dotácie vždy sa do toho dostane politika. Či je to na strane slovenskej alebo českej. Vždy sa nájde argument prečo niektoré organizácie uprednostniť. Za celé roky našej existencie sme sa nestretli so slovenským umelcom, ktorý by pre nás vystúpil s krátkym programom zadarmo, alebo len za malý honorár. Tak, kde brať tie sumy na rôzne vystúpenia?

A potom sme vlastne radi, že máme aspoň na nájom našej klubovne, ukážky slovenskej gastronómie, nejaké to poštovné a zaistenie napr. výtvarnej súťaže. Samozrejme sme vďační za každú korunu. Či už je to na čiastočnú úhradu dopravy alebo workshopy pre našich členov. Ale vždy máme na mysli reprezentáciu jednak našej súčasnej vlasti, tak i rodnej zeme. Sme prístupní i širokej verejnosti, ale nejde to vždy. To by sme už finančne neutiahli. A tak vytvárame programy, ktoré sú nenáročné na peniaze, ale často veľmi náročné na prípravu. Nie vždy sa nájde niekto, kto vytvorí dobrú prezentáciu pre školy, prednášku o spisovateľoch a podobne. Väčšinou je to závislé na niekoľkých členoch, ktorí to všetko robia s láskou a zadarmo. Môže to ale ísť takto do nekonečna? Nevieť na to odpovedať a ani sa nechcem sťažovať. Len som chcela, aby ste vedeli i o tejto stránke priprav všetkých programov našej Obce.

Vaša Judita

Prehľad akcií uskutočnených v roku 2019

- Január – jún „Jarné tvorivé dielničky“
- 26.1. Jarné stretnutie, MDŽ
 - 8.3. Členská schôdza, Jarné stretnutie - MDŽ
 - 26.3. Literárne odopoludnie - Klára Jarunková, Július Satinský – Mňa z toho trafi šlak
 - 12.4. Jarné a veľkonočné tvorivé dielne
 - 30.4. Stretnutie so slovenskou literatúrou a národnými rozprávkami – Pavol Dobšinský,
 - 19.5. Deň národnostných menšín JMK
 - 28.5. Stretnutie so slovenskou literatúrou – Dominik Tatarka a jeho dielo
 - 13.6. Vyhodnotenie výtvarnej súťaže
 - 7.6. Letné tvorivé dielne
 - 25.6. Stretnutie so slovenskou literatúrou – Ladislav Mňačko – pripomíname si 75. výročie Slovenského národného povstania
 - 22.8. – 25.8. Exkurzia na Slovensko - Nitra, Banská Bystrica, Nemecká, Špania dolina, hrad Ľupča, Hronsek, Zvolen
 - 19.9. – 23.9. Babylonfest
 - 19.9. Sadenie stromov
 - 21.9. Babylon pod Špilberkom
 - 26.9. Hudobno-literárna dielňa – Vladimír Mináč, odraz SNP v slovenskej literatúre
 - 20.9. Koncert Podoby hudby
 - 23.9. Žijú medzi nami
 - 11.10. ZŠ cyrilometodějská, Lerchova beseda - národnostné menšiny v Brne
 - 14.10. ZŠ Novolíšeňská - národnostné menšiny v Brne
 - 4.10. Spoločenský večer k 75. výročiu Slovenského národného povstania
 - 19.10. Jesenné a vianočné tvorivé dielne
 - 29.10. Stretnutie so slovenským folklórom, Ján Lazorič - zberateľ slovenskej ľudovej kultúry
 - 16.11. Workshop „Učíme sa zdobiť perníčky“
 - 6.12. Vianočné stretnutie členov

Lúčnica 26.1.2019

Trochu po dlhšej dobe sme s našimi členmi vyrazili do Janáčkovho divadla. Keď sme sa dozvedeli, že tam bude vystupovať Lúčnica, ani na chvíľu sme nezaváhali a hneď si rezervovali vstupenky. A veru sa nás tam zišlo hodne. A nikto neľutoval. Zážitok to bol krásny. Obecenstvo ich ani domov nechcelo pustiť. Toľkokrát museli pridávať.

A pre tých, ktorí Lúčnicu nepoznajú aspoň niekoľko informácií.

Umelecký súbor Lúčnica bol založený v roku 1948. Má tri zložky: tanečný súbor, spevácky súbor a Orchester Zlaté husle.

Zakladateľskou osobnosťou Lúčnice bola choreografka Oľga Chodáková. Lúčnica vznikla ako „skupina nadšených mladých ľudí, združená v Národopisnej skupine Živeny“. V roku 1948 sa predstavili na Slovenskej poľnohospodárskej výstave v Prahe. Počas existencie sa v súbore vystriedalo viac ako 2000 ľudí.

História Lúčnice je veľmi úzko spätá s osobnosťou Štefana Nosála. Sám začínal v súbore ako tanečník. Onedlho bol zvolený za umeleckého vedúce tanca a choreografa. V roku 1951 sa stal umeleckým vedúcim a hlavným choreografom Lúčnice, ktorým bol až do roku 2017.

▲ Mak

Tanečné i spevácke výkony Lúčnice sú na veľmi vysokej úrovni. A pritom si je treba uvedomiť, že to nie sú profesionálni tanečníci, ale bratislavskí študenti vysokých a stredných škôl.

Lúčnica prenáša na javiská slovenské ľudové tradície a bohatstvo slovenského folklóru. Za dobu existencie sa súbor Lúčnica predstavil vo viacej ako šesťdesiatich krajinách celého sveta.

Zdroje: Lúčnica, Národné divadlo Brno

▲ Na detvianskyh lazoch

▲ Svadba spod Poľany

Členská schôdza 2019

Členská schôdza sa pravidelne uskutočňuje na začiatku marca pred oslavou MDŽ. Ani tento rok nebol výnimkou, ale predsa to bola schôdza iná, a to volebná. Našou úlohou bolo nielen zhodnotiť našu činnosť, podať potrebné správy, ale aj zvoliť nový výbor. Zišli sme sa v dostatočnom počte a tak členská schôdza bola uznášania schopná. Predsedníčka predniesla podrobnú správu o činnosti. Správu o hospodárení prečítala Jana Vichrová. Kontrolná komisia prekontrolovala a overila doklady a finančné prostriedky Obce Slovákov v Brne, z.s. za rok 2018. Volebná komisia podala správu o voľbe

nového výboru. V diskusii sa členovia vyjadrili k činnosti a návrhu programu na rok 2019. Členská schôdza prebehla vo veľmi dobrej, podnetnej a tvorivej atmosfére.

Správa výboru OS v Brne o činnosti za rok 2018

Uskutočňujeme pravidelné stretnutia našich členov, ako sú Víťanie jari, MDŽ, návštevy slovenských divadelných predstavení.

Už niekoľko rokov pravidelne vydávame ročenku o našej činnosti. Venujeme čas i na prácu s mládežou.

Predovšetkým formou besied a súťaží. Uskutočnil sa 6. ročník výtvarnej súťaže na ZŠ Novolíšeňská, v ktorej sa zoznámili so slovenským maliarom Martinom Benkom. V rámci Babylonfestu sme uskutočnili na školách i besedy o Slovensku a OS v Brne. Pravidelne sa predstavujeme slovenskou gastronómiou na Dni národnostných menšín JMK a Babylonfeste, ktorý organizuje štatutárne mesto Brno.

Nepodarilo sa nám uskutočniť Mikulášsku zábavu s nádielkou pre deti. Oslávili sme 25. výročie vzniku OS v Brne a storočnicu vzniku Československa. V auguste sme navštívili Slovensko, konkrétne Mohyľu M. R. Štefánika, Banskú Štiavnicu, Kremnicu a kaštieľ Svätý Anton. Tvorivé dielničky pre malých i veľkých sa uskutočňujú minimálne 2x do roka. Je škoda, že sa ich nezúčastnia i tí veľkí, lebo by boli vzorom pre naše vnúčence. Materiálne sú dostatočne zaistené. Snaha predstavovať jednotlivé kraje Slovenska a jeho históriu sa bohužiaľ v radoch členov nestretávajú s úspechom. A práve toto sú akcie, ktoré sú silne akceptované pri rozhodovaní o dotáciách – prezentácia Slovenska, práca s mládežou, účasť na verejných akciách národnostných menšín v Brne a JMK.

S národnostnými menšinami spolupracujeme pri pravidelných akciách mesta Brna a JMK, ako aj pri vzájomných návštevách alebo formou pomoci. Naďalej máme veľmi dobrú spoluprácu s poľskou, ruskou a gréckou menšinou.

Významná je podpora štatutárneho mesta Brna a JMK, dotáciami, ktoré nám poskytujú. V dnešnej dobe sa síce dotácie skracujú, ale i tak tvoria podstatnú časť našich príjmov.

Každú členskú schôdzu zdôrazňujeme, že práca vo Výbore je bez nároku na akúkoľvek odmenu. Je to práca náročná na čas a mnohokrát i financie. Výbor sa schádzal takmer každý mesiac, prípadne podľa potreby.

Všetkým členom výboru ďakujem za prácu, ktorú vykonávajú pre OS v Brne.

Ďakujem i radovým členom, ktorí pravidelne navštevujú pripravené programy a podporujú aktivity Obce.

Dovoľte mi obzvlášť poďakovať členkám Výboru, ktoré sa rozhodli ukončiť svoju činnosť vo Výbore a poďakovať im za dlhoročnú prácu pre Obec Slovákov v Brne, Márii Pospíchalovej za 25 rokov vo Výbore a Zlatici Böhmerovej za tiež viac ako 20 ročnú činnosť vo Výbore a prajem im hlavne dobré zdravie a dúfam, že nás budú i naďalej navštevovať na pripravovaných akciách.

Judita Gušťaříková

Uznesenie z členskej schôdzy OS v Brne konanej dňa 8.3.2019

Členská schôdza schválila:

1. navrhnutého zapisovateľa a overovateľa
2. správu o činnosti OS v Brne za rok 2018
3. správu o hospodárení OS v Brne za rok 2018
4. schvaľuje program na rok 2019
5. berie na vedomie podnety z diskusie a ukladá Výboru ich postupné rozpracovanie
6. zvýšenie členského príspevku člena na 200,- Kč ročne od roku 2020

Členská schôdza zvolila Výbor OS v Brne v tomto zložení:

Predseda: Mgr. Judita Gušťaříková
Podpredseda: RNDr. Eva Fojtíková
Členovia: Dagmar Dresslerová
Ing. Stanislav Javora
Mária Karásková
Katarína Pecová
Jana Vichrová

Kontrolnú komisiu v zložení:

Predseda: Mgr. Zlatica Böhmerová
Členovia: Anna Malášková
Milena Vichrová

Medzinárodný deň žien

8.3.2019

A ni si už nevieme predstaviť, že by sme pre svoje členky a nielen pre ne, nepripravili malú oslavu. OS v Brne pripravuje už mnoho rokov oslavu MDŽ a vždy sa stretne v hojnom počte a nálada je vždy príjemná.

Stretnú sa priatelia a vždy si majú čo povedať. Nemyslite si, že sa hovorí len o nemoci tu ma bolí tu ma pichá to veru nie. Roky síce pribúdajú, ale to aj našim deťom vnúčatám. Spomíname na to ako to bolo za našich čias o čo to majú naše deti lepšie, čo by bolo dobré ešte zlepšiť, čo by sme nechceli, aby sa to vrátilo.

Aj muži sa týchto osláv radi zúčastňujú a žiadajú nám, aby sme boli vždy tak krásne a mladé. Nato sa vždycky zasmejeme. Mladé síce nebudeme, ale krásne sme stále.

Pred samotnou oslavou sa ešte uskutočnila členská schôdza a voľba výboru. Po všetkých týchto náležitostiach, ktoré sú potrebné, sa mohla začať voľná zábava.

Deň národnostných menšín Juhomoravského kraja

Tradične v máji a v parku Lužánky sa koná Deň národnostných menšín Juhomoravského kraja. Naša Obec sa tejto prehliadky národnostných menšín kraja zúčastňuje pravidelne a keďže netancujeme ani nespievame na pódiu, tak prinášame bohatú prehliadku slovenských špecialít a pochutín. Nevieť čo je lepšie, či tancovať alebo spievať, ale než pripravíme tieto obvykle typické jedlá na túto slávu, natancujeme sa okolo sporákov ažaž. Pre nás je však dôležité pripomenúť brnianskemu obyvateľstvu chute Slovenska.

A mysleli sme aj na naše ratolesti. V tom to roku sme okrem gastronómie pripravili pre deti malý kvíz o Slovensku a omalovánky slovenských hradov a zámkov. No a ten kto sa nebál zodpovedať niekoľko otázok odišiel nielen s obrázkom, ale i malou sladkou odmenou.

▼ O bryndzové halušky je vždy záujem.

▲ Ako vždy pripravili, navarili, napiekli: zláva Miriam Molnárová, Vladimíra Svobodová, Eva Fojtíková, Judita Gušťaříková, Stanislav Javora, Marta Javorová, Mária Karásková

▲ Pre deti sme pripravili malý kvíz a omalovánky o Slovensku.

Tvorivé dielne

Veľkonočné tvorivé dielne

12.4.2019

Veľká noc sa podľa kresťanských cirkví slávi prvú nedeľu po splne, po jarnej rovnodennosti. Ak spln pripadá na nedeľu, Veľká noc bude až nasledujúcu nedeľu. Jarná rovnodennosť je úradne stanovená na 21. marca podľa gregoriánskeho kalendára.

My v OS v Brne, ale vieme kedy bude Veľká noc a vždy pripravíme pre naše vnúčence téma k tomuto sviatku.

Deti radi kreslia, vystrihujú rôzne obrázky, ktoré napokon lepia a vznikajú rôzne pekné ozdoby. Keď je potrebná pomoc babičky alebo niektorej tety, tak rady deťom pomôžu. Tentoraz neodolali ani naše členky a vyrábali vence a košíčky, maľovali vajíčka, pomáhali s kuriatkami a zajačikmi. Svojimi prácami, ktoré si samé vytvorili, určite ozdobia doma sviatočný stôl.

▲ Tvorili malí i veľkí.

▲ Mali sme radosť z našej práce.

Letné tvorivé dielne

7.6.2019

Koniec školského roku už klope na dvere, deti za rozletia na prázdniny niektoré strávia voľný čas u starých rodičov, niektorý možná po prvýkrát pôjdu k moru. Veľa deti sa teší na tábor a tam budú môcť ukázať čo všetko vedia robiť z farebného papiera. To by ste boli prekvapení čo všetko dokážu vystrihnúť, zlepiť a výsledok je nádhera. Veľkú zásluhu má na tom naša predsedníčka. Všetko zaistí, pripraví šablóny, a deťurence sa môžu pustiť do práce. Ide im to pekne od ruky. Tak sa na to prosím pozrite. Zišlo sa nás síce menej ako obvykle, ale i tak sme vyrobili krásne slniečko alebo slnečnicu.

▲ Letné tvorenie bolo slnečné.

Jesenné a vianočné tvorenie

19.10.2019

Nie je to dlho a opäť schádzame sa v našej klubovni OS v Brne pri ďalších tvorivých dielničkách: *„Jesenné a vianočné dielničky nie len pre detičky,“*. Predsedníčka našej Obce zabezpečila potrebný materiál, ten je veľmi dôležitý, aby bolo z čoho tvoriť a už, len chuť do práce a hotové sú koláče. Nie, nie nepiekli sme koláče, to je do Vianoc ešte skoro, ale urobiť výzdobu na sviatky tak to sa už musí teraz.

Deti sa z nadšením pustili do práce a kde potrebovali pomôcť, tam nastúpila staršia generácia, alebo opačne. Práca nám šla od ruky a výsledok? Tak sa na to pozrite.

▲ Začiatkové rozhodovanie bolo asi ťažké.

▲ Nielen deti sa snažili, aj starí rodiča priložili ruku k dielu.

▲ Naše výtvary na jeseň.

Učíme sa zdobiť perníčky, 16.11.2019

Už pri vstupe do klubu OS v Brne, sme boli ohromené vôňou perníkov, ktoré napiekla naša podpredsedníčka Eva Fojtková. Ta nám aj ukázala ako si máme bielky vyšľahať a upozornila, že cukor musí byť veľmi jemný, ináč sa nám bude zle pracovať. Na prvý pohľad sa nám zdalo, že je to veľmi jednoduché, no triasli sa nám ruky, ako keby sme mali posýpať koláče. Smiali sme sa,

že i by sme boli dobré na ručné siatie na poli. Stále sme boli posmeľované, že nám to ide dobre. Boli sme tak sústredené, že aj ihlu, keby spadla na zem, by sme počuli. Detičky boli veľmi šikovné, no i my sme sa snažili, a na budúci rok si to zopakujeme a určite to bude už bez trémy. A tu sú výsledky nášho snaženia.

▲ Zdobenie nám nakoniec šlo od ruky.

▲ Výsledky nášho snaženia.

▲ Toto je rýchle zdobenie pani Fojtkovej.

▲ A to je už naše zdobenie.

Exkurzia na Slovensko

22.8.2019 – 25.8.2019

Stalo sa už dobrým zvykom, že sa snažíme raz za rok navštíviť niektorú časť Slovenska a takto si pripomenúť naše korene, z ktorých pochádzame. Naše kroky na Slovensku sme venovali predovšetkým 75. výročiu Slovenského národného povstania. To bol aj hlavný dôvod, prečo sme vybrali Banskú Bystricu ako hlavné centrum nášho pobytu na Slovensku. Tohto roku sme navštívili Nitru, Banskú Bystricu, ktorá bola srdcom SNP, Nemecú – pamätník obetiam SNP, Španiu dolinu, Hronsek a mesto Zvolen. OS v Brne sa vydala po ďalších pamiatkach našej krásnej vlasti Slovenska.

Našou prvou zastávkou bola Nitra, najstaršie slovenské mesto. Tu sme najviac pozornosti venovali Nitrianskemu hradu a jeho okoliu. Škoda len, že sme sa trafili do času obeda a prehliadka katedrály sv. Emeráma bola príliš rýchla. Vynahradiť sme si to mohli v Diecéznom múzeu, ktoré nám na chvíľu poskytlo prístrešie pred dažďom. Po tejto prehliadke a potrebnom posilnení dobrým jedlom na nás už len svietilo slniečko. Prešli sme sa pešou zónou nitrianskeho centra. Pokochali sa veľkým Svätoplukovým námestím, na ktorom stojí moderná budova Divadla Andreja Bagara. Celkom náhodou

▲ V Banskej Bystrici pred Starou radnicou.

▲ Pri vstupe do nitrianskeho hradu.

▲ Pamiatky baníctva v Španie doline.

sme zašli do nenápadnej uličky, kde sa nachádza synagóga a vošli sme dnu. Tam akoby na nás čakal veľmi milá pani, ktorá nám ochotne porozprávala históriu synagógy ako aj údel židovských obyvateľov Nitry.

V podvečer sme dorazili do Banskej Bystrice, ubytovali sa v internáte Akadémie umení a mohli sme na prvú vychádzku večernej Bystrice. Hneď ráno sme sa vybrali na komentovanú prehliadku centra Banskej Bystrice i s hradným komplexom. Mnohí vystúpili na šikmú vežu a prehliadli si krásne Námestie SNP, ktoré sa pripravovalo na oslavy 75. výročia Slovenského národného povstania. Odpoľudnia sme navštívili Španiu dolinu a jej banícke zaujímavosti.

Piatok bol venovaný pamätníku obetiam Slovenského národného povstania v Nemeckej. Prehliadka múzea na nás veľmi zapôsobilá. Po vyjdení z múzea sme nemohli

dobrá chvíľu rozprávať. Zdokumentované hrôzy, ktoré tento kraj zažil, by mali byť mementom pre všetky ďalšie generácie.

Našou ďalšou zastávkou bol majestátny hrad Ľupča. Hoci sa na hrade sústavne pracuje a opravuje, boli sme veľmi milo prekvapení aký je krásny. Prehliadka hradu bola skutočne zaujímavá.

- ▲ Expozície pamätníka obetiam SNP
- Expozície pamätníka obetiam SNP v Nemeckej

- ▲ V dobe našej návštevy pamätník opravovali

Posledný deň našej exkurzie na Slovensku sme navštívili artikulárny kostol v Hronseku. Krásna drevená stavba, pekné okolie. Len trochu nemilé privítanie dokáže skaziť celý dojem. Hronsek má ale i ďalšie zaujímavé pamiatky, ktoré stoja za videnie.

A posledná návšteva patrila mestu Zvolene s krásnym námestím, nad ktorým sa týči zvolenský hrad (alebo zámok) s rozsiahlou galériou. Po prvotných informáciách o zámku, sme si mohli všetky priestory a výstavy prezrieť už samostatne a určite sme nelutovali času, ktorý sme tam strávili. A videli ste už niekedy obojstranný obraz? Vo Zvolene v SNG sa taký nachádza.

▲ Naši poľskí priatelia pod hronseckou lipou

▲ Slovenská národná galéria, Zvolene, Obojstranný obraz

▲ Galéria vo Zvolene, z expozície „Ikony na Slovensku“, neznámy ikonopisec: Zápas svätého Juraja s drakom (1701/1725)

Stretnutia so slovenskou literatúrou a nielen s ňou

Ked' sme pripravovali program na rok 2019, premýšľali sme čím spestriť naše aktivity v klubovni. Vtedy nás napadlo, že by sme mohli raz do mesiaca spoločne niečo prečítať alebo porozprávať sa o zaujímavostiach slovenskej kultúry, literatúry, historických udalostiach, folklóre a rôznych iných záležitostiach. Obvykle takéto informácie podávame na besedách alebo prednáškach a pri prvom stretnutí v marci sme mali trochu strach ako budú naši členovia a hostia reagovať.

Na úplne prvé stretnutie som vybrala čítanie z knihy Kláry Jarunkovej "Hrdinský zápisník". Vrátili sme sa trochu do detských liet a zaspomínali na školské lavice. Dozvedeli sme sa niečo nielen o jej diele a osobe, ale i to, že bola známa a oceňovaná doma i v zahraničí a dokonca nominovaná na Nobelovu cenu za literatúru a cenu Astrid Lindgrenovej.

Od Kláry Jarunkovej sme sa dostali k ďalšiemu Slovákovi, ktorý nás po mnoho rokov zabával v televízii, v divadle, vo filme i svojimi knihami pre dospelých aj rozprávkami pre deti. Ale tým to neskončilo. Keď už sme sa bavili o všetkom možnom, dostali sme sa k významnej udalosti roka na Slovensku a to k 75. výročiu SNP. Máme medzi sebou ešte pamätníkov tejto udalosti, hoci z ich detských rokov, dozvedeli sme sa ako tieto udalosti prežívali ich rodiny.

Aprílové stretnutie bolo venované našim najkrajším rozprávkam Pavla Dobšinského. Vybrať rozprávku nebolo až tak náročné, lebo všetky sú krásne. A aj všetci dospelí poslucháči ticho počúvali a spomínali ako nám ich čítali naši rodičia a my zasa našim deťom a nechýbajú u nás v domácich knižniciach pre naše vnúčatá.

Ďalšie tri stretnutia so slovenskou literatúrou boli venované spisovateľom, ktorí sa venovali téme Slovenského národného povstania a spomienkam naň. Boli to prevažne ich vlastné skúsenosti, lebo aj oni sami sa zú-

častnili bojov v SNP. Dominik Tatarka, Ladislav Mňačko a Vladimír Mináč, každý z nich písal o Povstaní z iného pohľadu, v rôznom rozsahu, ale u každého z nich sa toto téma objavuje v priebehu ich celej tvorby.

75. výročie Slovenského národného povstania sme si pripomenuli 4. októbra na malom spomienkovom večeri. Člen Výboru Stanislav Javora nám pripravil prednášku o priebehu celého Povstania a jeho výsledkoch ako aj dôsledkoch pre Slovensko.

Posledné stretnutia so slovenskou kultúrou sme mali na tému folklóru a pri tejto príležitosti sme nemohli nespomenúť zberateľa slovenskej ľudovej kultúry Jána Lazoríka. Tento neúnavný pedagóg, etnológ, folklorista, zberateľ, archivár, fotograf, spisovateľ, šíriteľ používania nárečia, botanik a šľachtiteľ nás svojou činnosťou úplne fascinoval. Zachoval pre budúce generácie nesmierne vzácne dokumenty a predmety slovenského ľudového umenia. To by bolo na dlhé rozprávanie a Ján Lazorík si určite zaslúži, aby sme sa dozvedeli o ňom podstatne viac. Tak nabudúce.

- ▲ Pavol Dobšinský
- ◀ Najkrajšie slovenské rozprávky

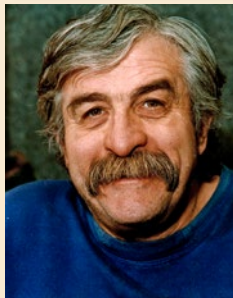
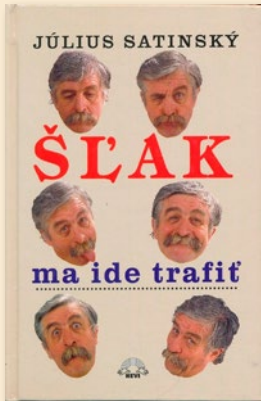

- ▲ Besedy o slovenskej literatúre

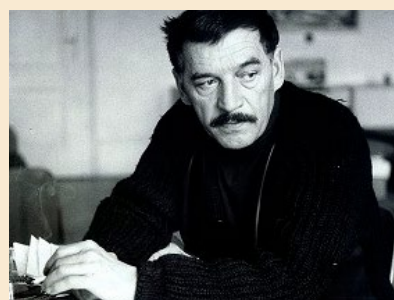
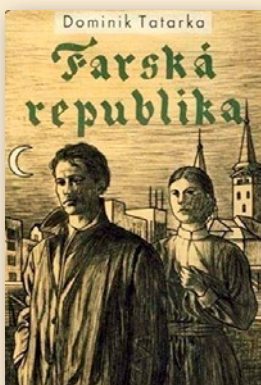
◀ Klára Jarunková

◀ Hrdinský zápisník, 1960 ◀ Jediná, 1963

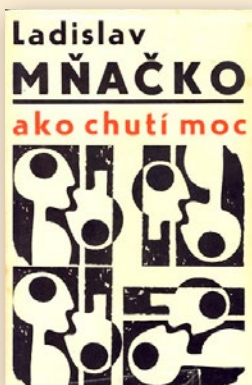
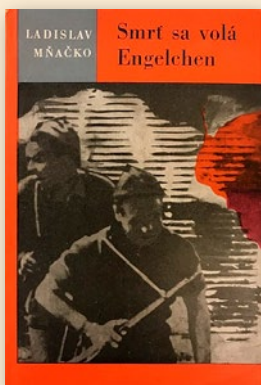

▲ Július Satinský
◀ Šľak ma ide trafiť, 1997

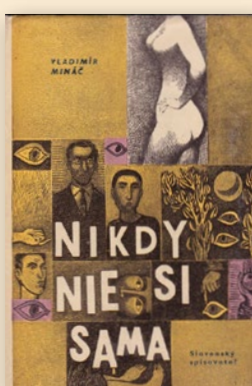
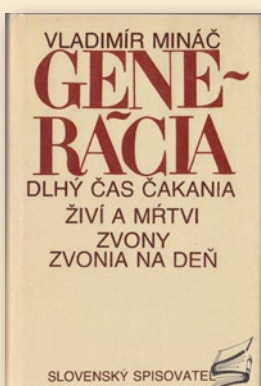
▲ Ján Lazorič

▲ Dominik Tatarka
◀ Farská republika, 1948 ◀ Panna zázračnica, 1945

▲ Ladislav Mňačko
◀ Smrť sa volá Engelen, 1959 ◀ Ako chutí moc, 1968

▲ Vladimír Mináč
◀ Generácia, 1958 - 1961 ◀ Nikdy nie si sama, 1962

Nitra

„matka slovenských miest“

Počet obyvateľov: 78 559
(31. 12. 2018)

Nitra je počtom obyvateľov šiestym najväčším mestom Slovenska. Leží v Podunajskej pahorkatine na rieke Nitra pri južnom okraji pohoria Trábeč. Hovorí sa, že bola založená na siedmich pahorkoch – na Zobore, hradnom kopci, Kalvárii, Čermáni, Borine, na Vŕšku a Martinskom vrchu. S jej menom sú spojené počiatky slovenských dejín, mená Pribinu, Svätopluka, sv. Cyrila a sv. Metoda, i zmienka o prvom kresťanskom chráme na našom území a o zavedení prvého slovianskeho písma.

Nitra je najstarším mestom na Slovensku. Prvé potvrdené zmienky pochádzajú už z roku 828.

Počiatky osídlenia Nitry siahajú až do praveku. Bola významným strediskom Keltov, Germánov a nakoniec Slovanov. Slovenská história Nitry sa začína koncom 5. storočia, kedy na jej územie prichádzajú prví Slovia. Už v prvej polovici 7. storočia sa niektoré pramene zmieňujú o štátnom útvare Slovanov, ktorú tvorila Samova ríša, predchodca Veľkej Moravy. O význame Nitry v tomto období výrečne hovoria mohutné slovanské hradiská na Vŕšku, na Martinskom vrchu pod Zoborom, na Borine a na Lupke. V prvej tretine deviateho storočia tu sídlilo knieža Pribina a v tom čase bola Nitra dôležitým politickým, vojenským i hospodárskym centrom. Pribina dal v rokoch 829–833 vysvätiť v Nitre kresťanský kostol. Pribinov kostol je prvým historicky doloženým dokladom kresťanstva u Slovanov na Slovensku. O tejto udalosti sa zdieľa spisok *Conversione Bagoariorum et Carantanorum* z roku 870–71.

Nitrianske kniežatstvo bolo násilne pripojené Mojmirom ku kniežatstvu moravskému (okolo r.833) a bol vytvorený štátny celok, v prameňoch spomínaný ako Veľká Morava. Po zosadení Mojmíra z kniežacieho stolca sa vládcom Veľkej Moravy stal Rastislav. S jeho vládou je spojený príchod byzantských vierozvestov, bratov Konštantína – Cyrila a Metoda v roku 863 a vytvorenie slovanského písma hlaholiky.

Na vrchole svojej slávy bola Nitra v čase vlády kráľa Svätopluka. V jednom z najcennejších písomných dokumentov pre slovenské dejiny, liste Jána VIII. pre Svätopluka z roku 880 *Industriae tuae* je Svätopluk titulovaný ako kráľ a pápež mu oznamuje ustanovenie Vichinga za nitrianskeho biskupa. Nitra mala vtedy už pravdepodobne mestský charakter a pozostávala z piatich opevnených hradísk a vyše dvadsiatich sídlisk s rozvíjatými remeslami.

Stredoveká Nitra bola rozdelená na Horné a Dolné mesto, ktoré bolo ďalej delené na niekoľko samostatných štvrtí s vlastnými richtármi a obecnými pečatami.

Nitra ostala sídelným mestom pohraničného kniežatstva formujúceho sa Uhorského kráľovstva, a to až do začiatku 14. storočia. Toto obdobie je chudobné na písomné doklady o histórii Nitry. Významnou pamiatkou sú tzv. Zoborské listiny. Listina z roku 1111 sa týka sporu o dôchodky medzi zoborským kláštorom a kráľovskými vyberačmi mýta. Druhá listina, datovaná rokom 1113 obsahuje majetkový súpis zoborského opátstva. Je v nej zapísaných vyše 150 obcí. Svedčí o tom, že v tom čase preberali benediktínski mníši organizáciu cirkevného života. Benediktínsky kláštor sv. Hypolita na úpäti Zobora bol najstarším na Slovensku. Prvá listina poskytuje aj údaje o existencii prvej školy na našom území pri benediktínskom kláštore.

V roku 1248 panovník Belo IV., z vďaky za záchranu pred Tatármi, povýšil Nitru na slobodné kráľovské mesto. Týmto výsadám sa Nitra však dlho netešila, lebo už o 40 rokov neskôr ju kráľ Ladislav IV., daroval aj so všetkým príslušenstvom nitrianskemu biskupstvu. Premena Nitry z kráľovského mesta, na mesto zemepanské mala ďalekosiahle dôsledky. Mesto sa dostalo do nižšej právnej kategórie, no ako biskupské sídlo a významný hrad bola i naďalej významným centrom.

V rokoch 1633–1634 Nitru okupovali Turci pri svojich výbojoch. Od polovice 18. storočia bola Nitra od vojenských útrap ušetrená, čo umožnilo obnovu mesta a úpravy hradu, najmä katedrály. Významným zásahom do stavebného rozvoja Dolného mesta bola výstavba župného domu na jeho hranici s Horným mestom. Súčasne bol v južnej časti mesta postavený justičný palác pre celú Nitriansku župu. Pokojné pomery umožnili aj stavby ďalších objektov v Hornom meste, (Kluchov palác so sochou Atlanta – Corgoňa na nároží z r. 1818–21, budova pre penzionovaných kňazov z r.1832, dostavba seminára s jedinečnou diecéznou knižnicou). V roku 1835 bola zásluhou biskupa Vuruma založená prvá dievčenská škola.

V dôsledku stavebného rozvoja, počet obyvateľov v 19. storočí prevýšil 10 000 a správa sa stala zložitejšou. V roku 1873 sa Nitra stala mestom so zriadeným magistrátom na čele s primátorom a početným obecným zastupiteľstvom. Ďalší rozvoj mesta bol silne ovplyvnený dvoma svetovými vojnami. V novej Česko-slovenskej republike sa Nitra stala sídlom župy.

Po druhej svetovej vojne nastalo obdobie búrlivého stavebného rozvoja, počas ktorého boli však zničené mnohé architektonické pamiatky.

Mesto Nitra je správnym centrom Nitrianskeho kraja, ktorý tvoria okresy Nitra, Komárno, Levice, Nové Zámky, Šaľa, Topoľčany a Zlaté Moravce.

Dnes je Nitra centrom hospodárstva, kultúry, cirkvi a športu Nitrianskeho kraja a vďaka výstavisku Agrokomplex aj medzinárodným výstavným centrom. Nitra je aj mestom mladých, sú tu dve univerzity: Univerzita Konštantína Filozofa a Slovenská poľnohospodárska univerzita.

▲ Biskupský palác

Nitriansky hrad

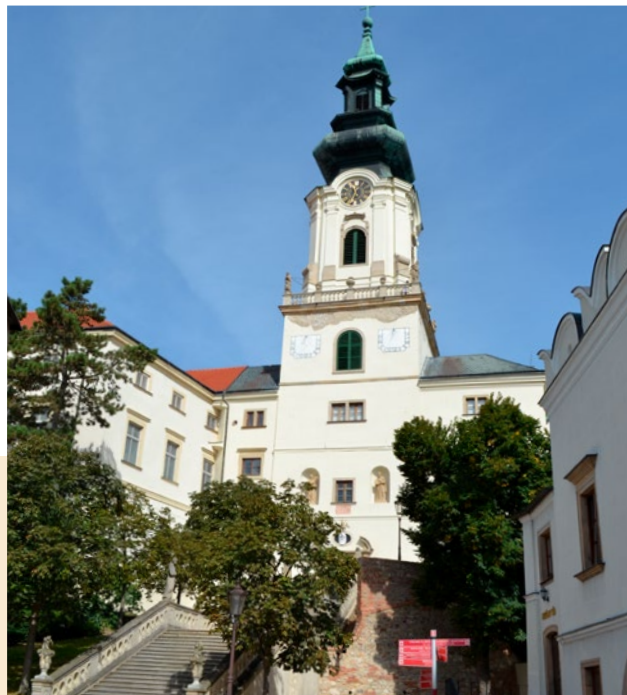
Dominanta mesta, ako najznámejšia kultúrna pamiatka. Hradný komplex pozostáva z katedrály, biskupského paláca, fortifikačných hradieb a hospodárskych budov. Potvrdené písomné správy o hradisku pochádzajú z roku 871 a záznamy v Maurovej kronike z polovice 11. storočia už spomínajú baziliku svätého Emeráma, ktorá dodnes tvorí súčasť hradného komplexu z 11. storočia, v 15. storočí prestavaný a upravovaný ešte v období baroka. Od roku 1962 je súbor hradných stavieb národnou kultúrnou pamiatkou.

Bazilika svätého Emeráma

V Nitre je katedrálom chrámom Biskupstva Nitra. Katedrála je zasvätená sv. Emerámovi, biskupovi a mučeníkovi, ktorý žil v 7. storočí. Chrám pozostáva z troch stavieb rozličného veku. Románska kaplnka bola postavená na prelome 11. a 12. storočia. Horný kostol sa datuje do rokov 1333 – 1355 a bol postavený v gotickom slohu. Spodný kostol bol postavený v rokoch 1621 – 1642. Neskôr bola celá katedrála prestavaná v barokovom štýle.

Kláštor františkánov a kostol sv. Petra a Pavla

Po pravej strane od vstupu do Horného mesta nás upúta kostol, ktorý patrí k bývalému františkánskemu kláštornu. Františkánsky mníši patrili k zástupcom cirkevnej obce v Nitre už od stredoveku. V r.1230 mali

▲ Bazilika svätého Emeráma

▲ Nitriansky hrad

▲ Bazilika svätého Emeráma, interiér

▲ Kláštor františkánov a kostol sv. Petra a Pavla

svoj kláštor "Na Andrášku" /dnešný priestor okolo ulice Na Vršku/. Po tom, čo tento kláštor zbúrali vojská grófa Forgácha ho už viac neobnovovali.

Kostol sv. Michala Archanjela

Kostol stojí na starom románskom hradisku a bol postavený začiatkom 12.storočia. Je to jednoloďová stavba s polkruhovou apsidou, charakterizovaná ako románska emporová kaplnka. Loď má rovný strop a na západnej strane poschodovú emporu. Fasády sú hladké, v strede priečelia je veža, zakončená murovanou ihlanovou strechou. Pôvodne patrilo toto územie k zoborskému kláštoru.

Seminár (Veľký seminár) a Diecézna knižnica

Architektonickou dominantou Pribinovho námestia je budova Veľkého seminára. Prešla rozsiahlymi architektonickými úpravami a prístavbami. Prvú, barokovú časť – dnes obrátenú smerom k námestiu dal postaviť v rokoch 1767 – 1770 biskup Ján Gustíni-Zubrohľavský. Neskôr v rokoch 1876–1877 dal k tejto budove biskup A. Roškoványi pristaviť zadný dvojposchodový trakt obrátený k mestu mohutnou neoklasicistickou fasádou.

Mestský palác (Župný dom)

Táto pôvodne neskorobaroková palácová stavba vznikla v r. 1777 ako dôstojné sídlo Nitrianskej župy a tiež v snahe ochrániť vstup do Horného mesta. Dnešnú podobu dostala počas rozsiahlej prestavby v r.1903–1908, kedy bola secesne upravená podľa projektu V. Cziglera.

▲ Mestský palác (Župný dom)

Solúnski bratia

Hradný areál neďaleko Mariánskeho stúpu na dohľad, vľavo pri hradnom múre, obohacuje umelecky cenné a historicky významné dvojfigurálne bronzové súsošie. Predstavuje solúnskych bratov sv. Konštantína-Cyrila a Metoda, učencov a vierozvestov, ktorí na pozvanie kniežaťa Rastislava r.863 prišli na Veľkú Moravu, pôsobili aj v Nitre a utvorením prvého slovienskeho písma – hlaholiky – a preložením prvých liturgických textov do staroslovienčiny položili základ slovanskej písomnosti a vzdelanosti.

▲ Kostol sv. Michala Archanjela

▲ Seminár (Veľký seminár)

▲ Solúnski bratia

Mariánske súsošie (Morový stĺp)

Morový stĺp vznikol v r.1750 ako pamiatka na ukončenie pustošivej morovej epidémie, ktorá postihla Nitru v r.1749. Morový stĺp dal postaviť biskup I.Esterházy. Autorom sochárskej výzdoby je rakúsky sochár M.Vogelr. Samotná baroková architektúra stĺpa je polygonálna a zložená z viacerých súčastí.

Synagóga

Budova nitrianskej synagógy vznikla v rokoch 1910–1911 podľa projektu Leopolda Baumhorna v maurisko-byzantskom stavebnom slohu. V Nitre boli pôvodne 3 synagógy /prvá bola na Párovskej ulici medzi blokmi 207–208, druhá z r. 1818 na Párovciach, súčasná budova Synagógy je z r. 1910–1911/. Dnešná, ako jediná zachovaná stavba je postavená z režného muriva, koncipovaná ako centrálna štvorhranná budova, ku ktorej vedú 2 schodištia.

Corgoň

V16. storočí žil v Nitre kováč menom Corgoň, ktorý mal obrovskú silu. Každý obdivoval jeho zavalitú postavu, zvlášť mohutné svaly na rukách. Keď udrel kladivom na nákovu, zatriaslo sa celé Horné mesto. Podľa legendy zachránil Nitru, keď Turci napadli Nitriansky hrad. Obklúčili ho, neustálymi nájazdmi ho dobýjali a počet obrancov bol zo dňa na deň menší. Už-už sa zdalo, že Turci prelezú hradný val, keď vtom prišiel na pomoc Corgoň rovno z kováčskej vyhne. Kotúlal dolu Palánkom obrovské kamene, ktoré vniesli medzi Turkov chaos. Ešte viac než samotné kamene ich vystrašila obrovská postava a uhoľným dymom začiernená tvár Corgoňa. Pred týmto „čertom“ sa dali na bezhlavý útek. Videli ho vraj, ako vytrháva zo skalného masívu kamene a pomáhajú mu všetci diabli. Takto sa po-

darilo Hornému mestu odraziť prvý turecký útok. V Nitre sa odvtedy hovorilo „je taký silný ako Corgoň.“

Socha Corgoňa pod Nitrianskym hradom je obľúbenou turistickou atrakciou. Corgoň je tu vyobrazený tak, že podopiera časť budovy Kluchovho paláca. Podľa legendy, ak sa niekto dotkne palca na jeho nohe, splní sa mu, čo si bude v tej chvíli priať. Chlapcom sa vraj podarí získať lásku milovanej, keď sa dotknú Corgoňovho pása.

▲ Synagóga

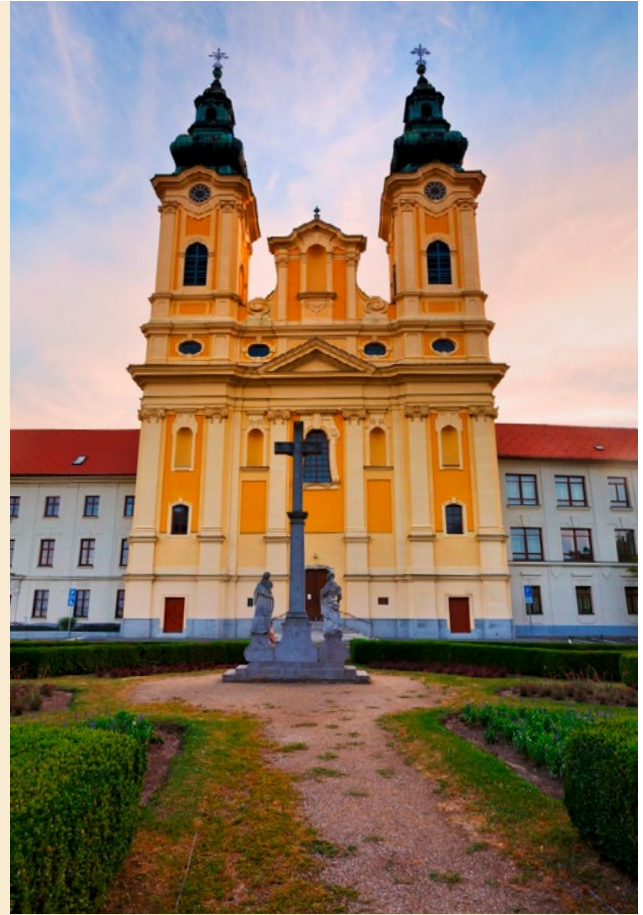
▲ Mariánske súsošie (Morový stĺp)

► Corgoň

▲ Pohľad na Nitru z hradu

▲ Kostol sv. Ladislava

▲ Stará radnica, Galéria

▲ Divadlo Andreja Bagara

Zobor

Zobor (588 m) je vápencový vrchol v najjužnejšej časti pohoria Trábeč. Vrchol tvorí prírodná rezervácia Zoborská lesostep, po svahoch sú vinice. V lesoch pod vrcholom sa nachádzajú zvyšky mohutného hradiska, dĺžka sypaného valu dosahuje skoro 3 kilometre. Zo skalného vrchola je výhľad na Požitavie, Ponitrie a strednú časť pohoria Trábeč.

Divadlo

VNitre sídlia 2 divadlá, a to Divadlo Andreja Bagara (DAB) a Staré divadlo Karola Spišáka (pôvodné bábkové divadlo). Počiatky divadelného umenia v Nitre sa datujú od roku 1883, kedy bolo postavené prvé nitrianske divadlo. To stálo na mieste dnešného, no počas druhej svetovej vojny bolo zničené a divadlo hralo v provizórnych priestoroch do roku 1992, keď bola dokončená nová budova na Svätoplukovom námestí. Názov Divadlo Andreja Bagara nesie nitrianske divadlo od roku 1979. Bolo pomenované po významnom slovenskom hercovi a režisérovi – Andrejovi Bagarovi.

Pribinov meč

Tento meč je zaujímavou pamiatkou Nitre a fascinuje hlavne turistov. Je symbolom mnohých bájí a povestí o meste a jeho strážcovi Pribinovi. Má symbolizovať mier a pokoj v kraji. Meč vyrobili ako zväčšenú kópiu historického artefaktu nájdeného v hrobe kniežata z 9. storočia.

Pribinova socha

Bronzová socha kniežata Pribinu od nitrianskeho rodáka Tibora Bártfaya. V Nitre je i v súčasnosti kniežata Pribina veľmi váženou historickou osobnosťou, ktorá zanechala svoje stopy v meste dodnes. Socha zobrazuje Pribinu v pozícii slovanského pozdravu, čiže meč drží oboma rukami k hrudi. Jedna z povestí o vládcovi hovorí, že dal postaviť v Nitre na Hradnom vrchu kostolík a pohanskú svätyňu pod úpäťm Zobora.

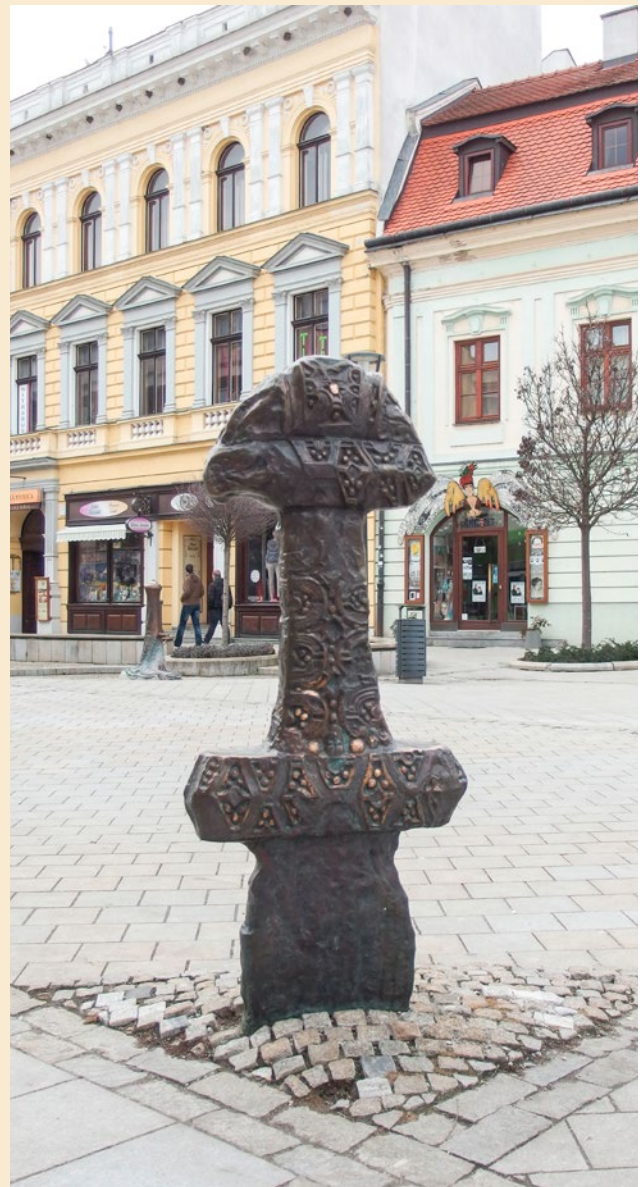
Zdroje: Mesto Nitra, Wikipédia, Wikipédia Commons, Biskupstvo Nitra, NitraDeň.sk

▲ Zobor, pohľad z hradu

▲ Pribinova socha

▲ Pribinov meč

Banská Bystrica

Počet obyvateľov: 78 327 (31. 12.2018)

Banská Bystrica je srdcom Banskobystrického kraja. Je šiestym najväčším mestom Slovenska a kultúrnym i hospodárskym centrom stredného Slovenska. Leží vo Zvolenskej kotline, v údolí rieky Hron medzi Kremnickými a Starohorskými vrchmi a Poľanou. Mesto je tiež známe ako „Mesto pod Urpínom“. Výška Urpína je 510 m n. m. a je viditeľný z mnohých častí mesta.

Dejiny mesta sú úzko späté s ťažbou drahých kovov, medi a striebra. Archeologické nálezy z banskobystrického námestia SNP dokazujú osídlenie mesta Slovanmi už v 9. storočí. V stredoveku bola oblasť, kde dnes leží Banská Bystrica, optimálnym priestorom na založenie prosperujúceho mesta. Križovali sa tu dve dôležité obchodné cesty, navyše okolie bolo bohaté na rudy. Hlavným zdrojom príjmov stredovekého mesta bolo baníctvo. Banská Bystrica patrila do trojice najbohatších stredoslovenských bankých miest. Vďaka nerastnému bohatstvu ju povýšil v roku 1255 uhorský kráľ Belo IV. na slobodné kráľovské mesto s baníckym právom. Od tej doby sa vďaka ťažbe medi, železa, striebra a ďalších kovov rozvíjala a bohatla. Zlatou érou v histórii Banskej Bystrice bolo obdobie 15. a 16. storočia, keď tu pôsobila úspešná Thurzovsko-Fuggerovská mediarska spoločnosť. V 18. storočí dobývanie medenej rudy vystriedala ťažba a spracovanie železnej rudy.

V polovici 20. storočia Banská Bystrica významným spôsobom vstúpila do svetových dejín. V auguste 1944 stála pri zrode Slovenského národného povstania a bola jeho hlavným centrom. Bolo to druhé najväčšie celonárodné povstanie proti fašizmu počas druhej svetovej vojny. Dnes tieto udalosti pripomína Pamätník SNP v tvare rozpoleného srdca a prírodné vojenské múzeum v parku neďaleko centra.

Pamiatky Banskej Bystrice

Hodinová veža

Je najznámejšou dominantou Námestia SNP. V minulosti mala veža viaceré názvy – Hodinová z čias jej výstavby, Vážnicová, lebo stála vedľa budovy mestskej váhy, Zelená kvôli sfarbeniu jej medenej strechy a od konca 19. storočia Šikmá vďaka jej vychýleniu.

S jej stavbou sa začalo v roku 1552, pôvodne bola postavená v renesančnom štýle len do výšky terajšej ochodze 20,5 m a koncom 17. storočia bola nadstavovaná v barokovom štýle s ďalšími hodinami. Počas svojej existencie veža niekoľkokrát vyhorela a prešla viacerými prestavbami. Dnešná podoba veže je z čias barokovej prestavby po ničivom požiari v roku 1761.

Spočiatku mala veža funkciu nosiča mestských hodín, ale aj strážnej veže. Strážna služba, mala za úlohu po-

Banská Bystrica je neodmysliteľne spojená s chýrny-
mi radvanskými jarmokmi. Tento jarmok je zapísaný do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska. Tak ako v minulosti je veľkolepou prehliadkou ľudových remesiel a remeselníckych výrobkov z blízkeho i zo vzdialeného okolia. Preslávený bol aj tým, že naň chodil i slávny slovenský zbojník Juraj Jánošík. História jarmoku siaha do 17. storočia, keď obec Radvaň, ktorá bola vtedy samostatnou obcou, získala od uhorského kráľa Leopolda I. Habsburského v roku 1655 právo na konanie jarmoku na sviatok Narodenia Panny Márie. Prvý historický Radvanský jarmok sa konal 8. septembra 1657.

Mesto Banská Bystrica bolo, ako jedno z prvých miest na Slovensku, vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu. Medzi najcennejšie pamätihodnosti patrí areál mestského hradu, námestie s kostolmi Panny Márie a sv. Kríža, starou radnicou, Matejovým domom, barbakanom a zvyškami mestského opevnenia. Srdcom mesta je veľké, obdĺžnikové námestie Slovenského národného povstania s Mariánskym stĺpom a šikmou hodinovou vežou. Námestie ohraničujú honostné meštianske domy, z ktorých sú najvýznamnejšie Beniczkého a Thurzov dom.

▲ Areál hradu

zorovať nepriateľa a zároveň dozerať či niekde v meste nevznikol požiar. V prízemí sa nachádzalo krátkodobé väzenie, odkiaľ viedla cesta ku kľietke hanby a pranieru na námestí. Na veži mal stanovisko mestský trubač, ktorý trúbou ohlasoval celé hodiny, trúbil pri slávnostných príležitostiach a na poplach.

Koncom 19. storočia dochádza k narušeniu statiky veže. V roku 1920 boli už viditeľné trhliny na susednom dome a postupne sa odklonila od zvislej osi až o 68 cm. Tento odklon mnohí pripisujú odstráneniu prístavby „domčeka mäsiarstva“ začiatkom 60-tych rokov 20. storočia. Až v roku 1959 bola veža staticky podchytená a stabilizovaná. Odvtedy sa už nenakláňa. Na ochodzu veže môžeme vystúpiť po 101 drevených schodoch, odkiaľ sa nám naskytne výhľad na centrum mesta, na kopce Veľkej Fatry, Nízkych Tatier a Kremnických vrchov.

Mestský hrad

Sa skladá z kostola Panny Márie, tzv. Matejovho domu, tzv. slovenského kostola, radnice, budovy fary a kamenného opevnenia s baštami. Stavba hradu bola dokončená v roku 1512 výstavbou Barbakanu, ktorý obklopoval mestskú vežu s tromi zvonmi. Najťažší váži skoro jednu tonu.

Kostol Nanebovzatia Panny Márie

Je najstaršou budovou areálu v neskororománskom štýle, ktorý začali stavať v roku 1255. Nachádza sa v ňom oltár sv. Barbory, patrónky baníkov, od Majstra Pavla z Levoče a neskorogotická bronzová krstiteľnica od majstra Jodoka. Pôvodne ho obklopoval cintorín, na ktorom až do 19. storočia stála románska kostnica

Kostol Svätého kríža

Pristavali k severnej stene hradného opevnenia v roku 1492. Nazývali ho aj slovenský kostol, lebo sem chodili prevažne slovenskí obyvatelia.

▲ Kostol Svätého kríža

▲ Kostol Na nebovzatia Panny Márie

▲ Krstiteľnice

▲ Oltár sv. Barbory od Majstra Pavla z Levoče

▲ Kostol Nanebovzatia Panny Márie, interier

Barbakan

Vstupná brána bola najdôležitejšia časť opevnenia. Vstupovalo sa do nej dvoma bránami, pre povozy a pre peších. Opevnenie tvoril vysoký kamenný múr a kruhové bašty.

Matejov dom (dom kráľa Mateja)

Bol postavený v roku 1479 vo vnútri Mestského hradu a bol včlenený do Baníckej bašty. Na fasáde je rok 1479, reliéfne kamenné erby Mateja Korvína a Beatrix Aragónskej a erb mesta. Priečelie zdobí kamenný balkón.

▲ Matejov dom a Slovenský kostol

Budova starej radnice

Bola postavená ako súčasť mestského hradu po roku 1500. V pôvodne úradnej budove sa nachádzali pracovne richtára a mestského notára, siene pre zasadanie mestskej rady a väzenie situované v podzemí budovy. V druhej polovici 16. storočia sa konala rozsiahla prestavba objektu, na základe ktorej získala budova renesančný charakter s arkádovou loggiou.

Námestie Slovenského národného povstania

Srdce Banskej Bystrice tvorí veľké, obdĺžnikové Námestie Slovenského národného povstania s Mariánskym stĺpom a šikmou hodinovou vežou. Námestie ohraničujú honosné meštianske domy, z ktorých sú najvýznamnejšie Beniczkého a Thurzov dom, v ktorom je múzeum. Vzácné výtvarné diela uchovávajú tri objekty Štátnej galérie: Pretórium, Bethlenov dom a dom maliara Dominika Skuteckého.

▲ Barbakan

▲ Radnica

▲ Námestie SNP

Mariánsky stĺp

Je jednou z dominant Námestia SNP. Ľudia ho obdivujú a možno ani nevedia, že tento stĺp počas svojej existencie zmenil dvakrát miesto. Od svojho postavenia až do roku 1964 stál v hornej časti námestia. V roku 1964 sa očakávala návšteva Nikitu Sergejeviča Chruščova a stĺp na námestí nevyhovoval vtedajšej ideológii. Tak bol premiestnený do areálu hradu, kde nebol "na očiach". Na Námestie SNP sa Mariánsky stĺp vrátil až v roku 1994 a je umiestnený skoro na pôvodnom mieste. Bol postavený v roku 1719. Jeho výška je 13,2 m a stojí na stupňovitom schodisku v tvare šesťuholníka. Ukončený je sochou Panny Márie, ktorá je vysoká 2,45 m. Pôvodne okolo schodiska bola ohrada, ktorá bola v roku 1897 odstránená.

Katedrála sv. Františka Xaverského

Stojí na rohu námestia SNP a Kapitulskej ulice. So stavbou kostola začali v roku 1702, ale z dôvodov protihabsburských povstaní bol dokončený až v rokoch 1709 – 1715. Kostol bol jednodôvovou barokovou stavbou so šiestimi postarnnými kaplnkami a chóromi po celom obvode. Pôvodne nemal veže, bol totiž postavený podľa jezuitského chrámu Il Gesù v Ríme. Po zriadení Banskobystrického biskupstva v roku 1776 bol povýšený na katedrálu. Veže boli postavené pri rozsiahlej prestavbe v rokoch 1844 – 1845. V súčasnosti je aj farským kostolom.

▲ Šikmá veža a Mariánsky stĺp

▲ Katedrála sv. Františka Xaverského, interiér

▲ Benického dom

Benického dom

Je jednou z najkrajších historických stavieb mesta. Pochádza zo 17. storočia a zdobí ho renesančný portál s erbom rodu Svätójánskych (Szentyvany) a unikátna arkádová lodžia – údajne jediná svojho druhu na Slovensku. Meno nesie po podžupanovi Tomášovi Benickom z Mičinej, ktorý bol jeho majiteľom v roku 1660.

▲ Benického dom, vchod

Thurzov dom

Patrí k najstarším zachovaným svetským stavbám v Banskej Bystrici. Je to dvojposchodová renesančná budova postavená na starších gotických základoch.

Dom je ukončený atikou a pokrytý je renesančnou sgrafitovou fasádou. V archívnych prameňoch figuruje už v r. 1495, kedy banský ťažiar Ján Thurzo z Betlanoviec kúpil na námestí v Banskej Bystrici dva domy od richtára Jána Langa z Rožňavy a nechal ich spojiť prestavbou. Na námestí tak vznikol reprezentačný dom, ktorý sa stal sídlom Thurzovsko-Fuggerovskej obchodnej spoločnosti. Dnešnú podobu dom získal pri prestavbe v 2. polovici 16. storočia, kedy sa na priečelí objavili prvky renesancie, napr. sgrafito na fasáde. Striedanie majiteľov v priebehu storočí sa odrážalo aj na premenách domu.

Thurzov dom bol 18. októbra 1944 zasiahnutý leteckou bombou, čím došlo k rozsiahlemu poškodeniu. V roku 1948 bolo vydané povolenie na jeho zbúranie. V roku 1952 bolo nakoniec rozhodnuté Thurzov dom obnoviť. Po rekonštrukcii, bola v priestoroch Thurzovho domu 28. augusta 1958 sprístupnená spoločenskovedná expozícia zameraná na historické premeny Banskobystrického kraja od najstarších dôb praveku, cez stredovek, novovek až po začiatky 20. storočia.

Na prízemí domu je unikátna miestnosť s valenou klenbou, s freskami z druhej polovice 15. storočia, tzv. „**zelená sieň**“. Datovanie sa opiera o dva erby, patriace kráľovi Matejovi Korvínovi a jeho manželke Beatrix Aragónskej, umiestnené na vrcholovej osi klenby.

V súčasnosti sa v dome nachádza expozícia Stredoslovenského múzea zameraná na históriu a kultúru banskobystrického regiónu. Okrem dobového meštianskeho nábytku a artefaktov zachytávajúcich ľudové umenie a ľudovú kultúru tu možno vidieť unikátnu stálu výstavu banskobystrického baníctva.

Kamenná fontána na námestí SNP

So stavbou fontány sa začalo v roku 1633, za richtára Jána Reulla. Miestny kamenársky majster Tomáš Wolf začal v strede námestia stavať jazierko, uprostred ktorého osadil mosadznú sochu. Stavba pokračovala aj v roku 1634 a v roku 1635, keď bol na čele mesta Juraj Raminger, bola fontána dokončená. Fontána, vlastne jazierko obložené kamením, mala osemuholníkový tvar, a spolu s hodinovou vežou, mestským hradom, či morovým stĺpom sa stala dominantou námestia Banskej Bystrice. Tomáš Wolf dostal za svoju prácu ako odmenu od mesta 500 zlatých. V roku 1895 bola fontána prebudovaná a po prvýkrát z nej vďaka zabudovanému vodometu začala striekať voda. O tri roky neskôr pribudol okolo fontány s vodometom malý trávnik s ohradou. Ďalšou zmenou prešla fontána o 17 rokov neskôr, keď v roku 1912 bola prerobená na elektrický pohon. V rokoch 1926 – 1927 bola doplnená o oválnu nádrž a v roku 1928 zhotovil správca mestského gazdovstva za odmenu tritisíc korún československých jej farebné

▲ Thurzov dom

▲ Zelená sieň

▲ Expozícia múzea

▲ Kamenná fontána

osvetlenie. V tom istom roku boli v strede fontány navrhnuté do súčasnej výšky kamene, ktoré sú jej súčasťou dodnes.

Múzeum SNP

Pripomína udalosti Slovenského národného povstania roku 1944. Jeho hlavnou úlohou bolo zachovať dokumentáciu o aktívnej účasti Slovákov v boji proti fašizmu a o utrpení a obetiach, ktoré spôsobil nacizmus v druhej svetovej vojne. Samotné múzeum vzniklo v roku 1955.

Pamätník SNP

Bol otvorený v roku 1969 a je jednou z dominant Banskej Bystrice. Autorom veľmi zaujímavej stavby je architekt Dušan Kuzma. Symbolizuje dejiny slovenského národa stvárnené v hmote dvoch železobetónových skulptúr spojených mostom ako predel v živote Slovenskej spoločnosti počas druhej svetovej vojny. Priestor medzi skulptúrami vyplňa pietna sieň so symbolickým

hrobom neznámeho bojovníka s večným ohňom. Sú v nej umiestnené urny s prstou z najvýznamnejších bojísk Povstania, miest fašistických represálií a pamätne kvádre venované obetiam holocaustu na Slovensku a zahraničným účastníkom SNP. V pietnej sieni bola umiestnená plastika sochára Jozefa Jankoviča s názvom „Obete varujú“ Dielo vyjadruje ľudské utrpenie a obete vojny. Pamätník obklopuje rozsiahly parkovo upravený areál, v ktorom je vybudovaný skanzen ťažkej bojovej techniky používanej v Slovenskom národnom povstaní. Pamätník SNP s okolitým areálom bol v roku 1982 vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku.

*Zdroje: Mesto Nitra, Wikipédia, Wikipédia Commons, Oficiálne stránky mesta Banská Bystrica
Múzeum SNP, Stredoslovenské múzeum*

▲ Pamätník SNP

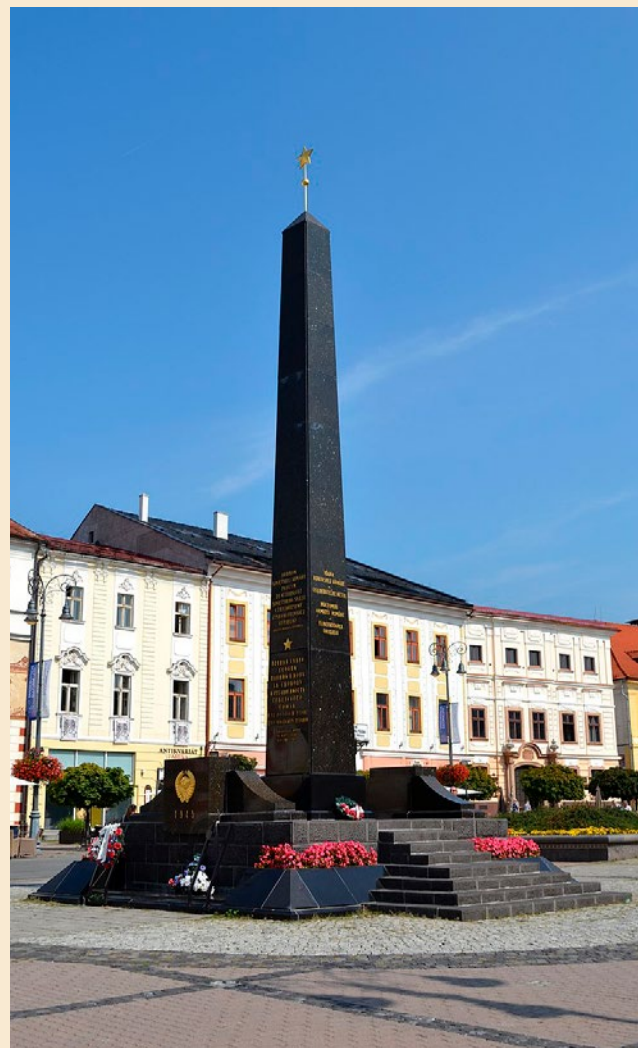
▲ Múzeum SNP, Skanzen ťažkej bojovej techniky

▲ Banská Bystrica z Urpínu

▲ Ranvanský jarmok

▲ Pamätník Červenej armáde na Nám. SNP

Špania Dolina

Špania Dolina je starobyľou baníckou obcou s bohatou históriou, ktorej začiatky súviseli so vznikom banskej činnosti od doby bronzovej (2000 – 1700 pred n.l.). Leží 11 km severne od Banskej Bystrice, v západnej časti Starohorských vrchov, na rozhraní Nízkyh Tatier a Veľkej Fatry, vo výške 728 m n. m.

▲ Pohľad na Španiu Dolinu, Kostol Premenenia Pána

Prvá písomná zmienka o obci pochádza z roku 1254. Názov obce je odvodený z latinského slova Spanatus, čo znamená Špánova, županova dolina.

Špania Dolina bola pre svoje náleziská medenej rudy, obsahujúcej aj striebro, v minulosti preslávená po celej Európe. Začiatky ťažby možno datovať do 11. – 12. storočia. Zlaté obdobie ťažby predstavovalo fungovanie thurzovsko-fuggerovského ťažiarkeho podniku (1493 – 1546). Ján Thurzo začal na Španej Doline už v roku 1494 hĺbiť šachtu nového typu, tzv. hlavnú. Nazývaná bola ako Dolná alebo Ferdinandova šachta. Dosiahla hĺbku 250 m. Touto šachtou sa odvodňoval celý špaňodolinský revír. Po vyčerpaní ložísk strieborno-medenej rudy na Starých Horách okolo roku 1546 sa ťažba a spracovanie rudy odohrávali najmä na Španej Doline. Na prelome 16. a 17. storočia však začala rentabilita ťažby klesať.

V 17. a 18. stor. sa začali v Španej Doline hĺbiť nové štôlne a šachty, ako napríklad šachta Maximilián, šachta Mária, a najhlbšia šachta Ludovika (do hĺbky 440 metrov). Konské gáple na pohon banských ťažných strojov začali nahrádzať vodné kolesá poháňané vodou z unikátneho banského vodovodu. K šachtám v Španej Doline privádzal vodu približne 36 km dlhý systém zberných, náhonových a spojovacích jarkov, ktorý začínal až pod Prašivou v Nízkyh Tatrách. Vodovod sa začal budovať v 15. storočí a bol funkčný do začiatku 20. storočia.

Najťažším obdobím v dejinách Španej Doliny bolo 17. storočie, kedy protihabsburské stavovské povstania ohrozovali ťažbu a spracovanie rúd. Zhoršovalo sa aj sociálne postavenie baníkov, čoho dôsledkom bolo niekoľko štrajkov a otvorených vzbúr. Koncom 17. stor. pracovalo v Španej Doline už iba 800 robotníkov.

▲ Banícky orloj pri penzióne Klopačka bol uvedený do činnosti v roku 2004.

▲ Klopačka

▲ Turecká bašta, kedysi súčasť opevnenia obce

▲ Červené zlato a nádoby z neho nazývané **tumler** - diela mediarov (1635-1815), unikátne tepané kalíšky alebo misky z cementovanej meďi, s rytými nápismi, názov dostali podľa figurky baníka na stredovom stĺpiku, ktorým sa dajú roztočiť.

▲ Banický dom

▲ Špania Dolina, vchod do tzv. Cisárskej štôlne

▲ Chodba ku Kostolu Premenenia Pána

V druhej polovici 18. storočia už boli z väčšej časti rudné ložiská vyčerpané, ale ťažba pokračovala ešte v 19. storočí. Bane boli napokon zatvorené v roku 1888.

Miestne obyvateľstvo si začalo privyrábať ťažbou a spracovaním dreva, ženy aj paličkovaním povestných špaňodolinských čipiek. V roku 1883 tu bola otvorená aj škola paličkovania.

V súčasnosti je Špania Dolina predovšetkým strediskom cestovného ruchu. Banícku tradíciu tu pripomínajú štôlne, klopačka zo 16. storočia a obrovské haldy nad obcou. Vďaka súboru baníckych domov postavených z dreva a kameňa, sa obec dostala v roku 1979 do zoznamu pamiatkových rezervácií ľudovej architektúry.

Dominantou obce je Kostol Premenenia Pána, ktorý vznikol v roku 1254 na základoch staršej románskej stavby. Lod' kostola bola prestavaná v roku 1593 a veža v roku 1723. Z námestia, kde stojí kaplnka Božieho hrobu vedie ku kostolu unikátne drevené kryté schodište so 162 schodmi.

Nemecká

Obec Nemecká v dnešnej dobe so svojimi 1790 obyvateľmi, pozostáva z troch kedysi samostatných obcí, Dubová, Nemecká a Zámotie. Leží v západnej časti Horehronského podolia. Zo severu ju chránia bralá Nízkyh Tatier, južnou stranou zasahujú do Slovenského rudohoria. Prvý písomný dokument viažuci sa k obci je z roku 1281. Zakladateľmi pôvodnej osady boli podľa názvu obce Nemci, obyvateľstvo sa však zakrátko poslovenčilo.

Od stredoveku až do zrušenia poddanstva boli obce podriadené hradnému panstvu v Lupči. V Nemeckej okrem poddanského obyvateľstva žilo aj šľachtické obyvateľstvo reprezentované privilegovanou zemianskou rodinou Kindernay, ktorej potomkovia žijú v obci dodnes. Hlavným zdrojom obživy obyvateľstva bolo poľnohospodárstvo. Sediaci sa zaoberali najmä chovom dobytka a oviec, v menšej miere aj remeslami. Od 18. storočia sa tunajší roľníci začali zaoberať trhovým obchodom s galantérnym, textilným a železiarskym tovarom, ktorý chodili predávať až do južných krajov Uhorska. Tento druh obchodnej činnosti, ktorej sa začalo venovať obyvateľstvo hornej časti Zvolenskej stolice, sa začal nazývať čipkárstvo. V roku 1882 založil Ondrej Kindernay Kropáčovie manuálnu tehelňu v Nemeckej. Jeho zať Jan Antal ju vybavil strojmi. Asi od roku 1908 do roku 1930 bola v prevádzke „vápennica“ – pec na pálenie vápna, ktorá sa nachádzala nad obcou Zámotie. Nepriaznivé životné podmienky tu viedli k vysťahovalectvu do USA a Kanady. Prvá vlna odišla ešte pred prvou svetovou vojnou, druhá v 20. rokoch počas hospodárskej krízy.

Nový zdroj obživy našlo obyvateľstvo v štátnej rafinérii v Dubovej (neskôr podnik Petrochema), v ktorej bola výroba spustená v roku 1938. Napriek tomu, že s Dubovou sa počítalo ako s dôležitým zdrojom pohonných hmôt pre potreby Slovenského národného povstania, americké armádne letectvo 20. augusta 1944 rafinériu zbombardovalo.

Nemecká sa do slovenských dejín zapísala v januárových dňoch 1945, kedy sa vápenná pec, situovaná na rozhraní chotárov obcí Ráztoka a Nemecká, stala nemým svedkom tragických udalostí. Dňa 4. januára 1945 veliteľ oporného bodu Einsatzkommando 14, so sídlom v Banskej Bystrici, SS-Obersturmführer Dr. Kurt

Georg Herbert Deffner, spolu s veliteľmi nacistickej bezpečnostnej polície – Sicherheitspolizei, nacistickej bezpečnostnej služby – Sicherheitsdienstu, gestapa a kapitánom Vojtechom Košovským, poverencom Hlinkovej gardy pre Pohronskú župu, určili Kofroňovu vápenku za miesto hromadných popráv priamych účastníkov SNP, ich rodinných príslušníkov, sympatizantov Povstania a rasovo prenasledovaných osôb. Vápenka sa ukázala z hľadiska bezpečného zahladzovania stôp ako najschodnejšia cesta. Zároveň dúfali, že sa nikto nikdy nič nedozvie, lebo popol obetí a časti telesných pozostatkov pohltili vody rieky Hron.

K prvým hromadným popravám došlo 5. januára 1945. Popravu začal veliteľ oporného bodu Einsatzkommando 14 SS – Obersturmführer Dr. K. H. Deffner. Na vraždení obetí, ktoré na miesto popravy privádzali priamo z väznice Krajského súdu v Banskej Bystrici, resp. osôb zaistených počas razíí v blízkom okolí, sa okrem nacistov podieľali príslušníci Pohotovostných oddielov Hlinkovej gardy z Považskej Bystrice, ktorým velil nadzbrojník Vojtech Hora so svojimi zástupcami Leom Buntom a Mikulášom Spišiakom. Poslednú popravu katani vykonali 11. januára 1945. Podľa záznamov uvedených v Základnej knihe zaistencov, ktorí boli väznení gestapom Krajského súdu v Banskej Bystrici, našlo smrť vo vápennej peci v Nemeckej 26 priamych účastníkov SNP. Išlo o Slovákov, Rusov, Francúzov, členov americkej vojenskej misie, o jednu Rumunku a 205 rasovo prenasledovaných osôb. Celkový počet obetí sa nedá presne vyčíslit', pretože nie všetky obeť boli evidované. Predpokladá sa, že popravených bolo do 900 osôb.

▲ Pamätník v Nemeckej s veršami Jána Kostru

▲ Vápenka na rozhraní Ráztoky a Nemeckej

Po vojne bola vápenka (resp. jej časť, ktorá nebola zničená) zreštaurovaná a vytvorili z nej pietne miesto, ktoré má pripomínať tragické udalosti, ktoré sa na jej pôde odohrali.

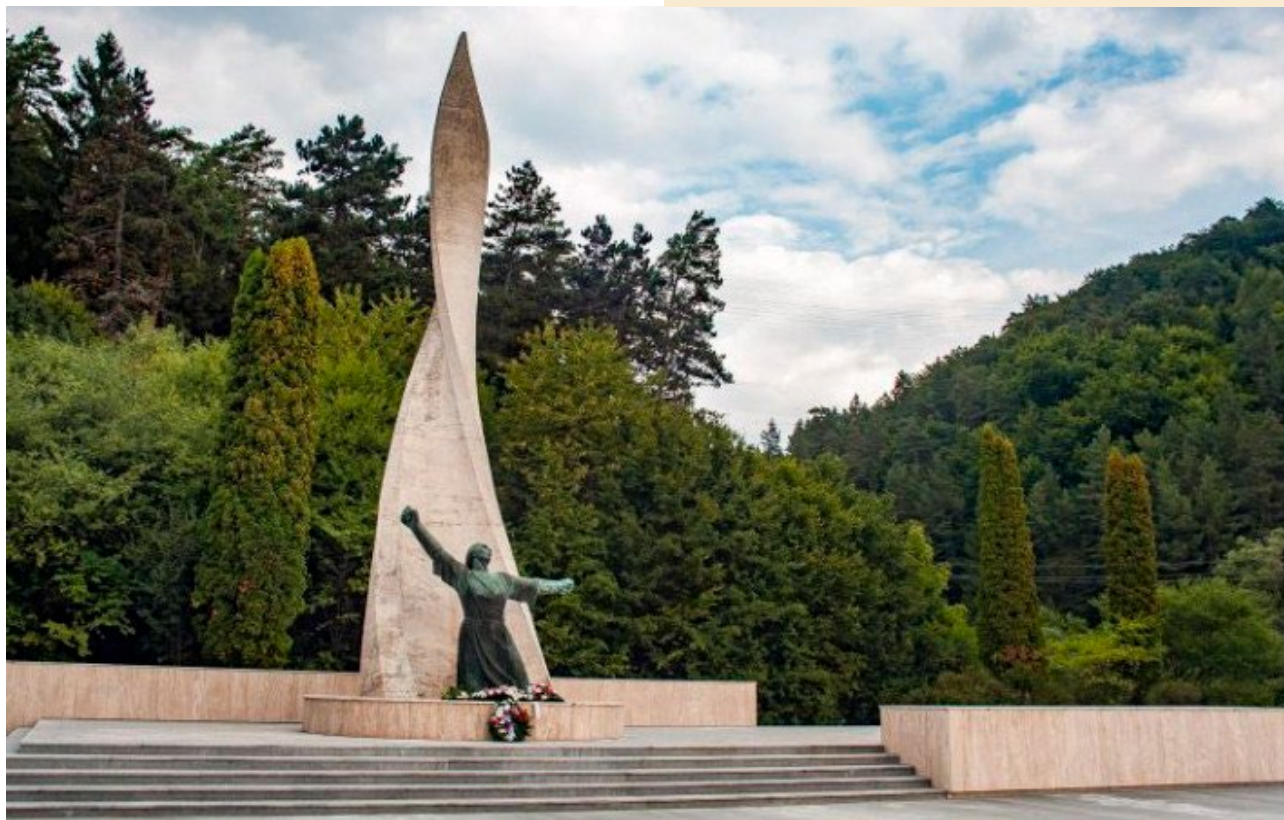
V roku 1958 pristavili vedľa vápenky pamätník, ktorý pozostáva z dvoch častí – zo sochy pripomínajúcej plameň pece a pred ním je socha kľačiacej ženy s rozpaženými rukami. Autorom sochy plameňa je akademický sochár Alexander Vika a vyrobená je z bieleho cementu a mramorovej drte, jej výška je 12,50 m. Na pamätníku spolupracovali aj Marián Beluš, Alexander Bél, Eduard Stančík, Alexander Vika. Socha kľačiacej ženy je z dielne akademickej sochárky Kláry Patakiovej, vyrobená je z bronzu a jej výška je približne 3,00 m. K pamätníku však pribudla až dodatočne v roku 1961. V roku 2001 sochu ženy vážne poškodili vandali, ktorí sa ju pokúšali odtiahnuť do zberných surovín. O jej opravu sa postaral akademický sochár Ján Filo.

O štyri roky neskôr, v roku 1962, tu vznikla aj pamätná izba, ktorá je od roku 2002 v správe Múzea Slovenského národného povstania a nachádza sa v nej stála expozícia venovaná udalostiam z roku 1945 a pamiatke obetí. Expozícia pozostáva z informačných tabúľ, ktoré popisujú masové popravy nielen v Nemeckej, ale aj v ďalších obciach na Slovensku, nachádzajú sa tam aj predmety, ktoré patrili zavraždeným obetiam. Súčasťou výstavy je aj premietanie filmu – autentických záberov z odkrývania masových hroboch v povojnových rokoch. Areál pamätníka bol k 75. výročiu SNP zrenovovaný.

Zdroje: Múzeum SNP, Obec Nemecká, Wikipedia, Wikipedia Commons

▲ Expozícia pamätníka - Slovenský štát

▲ Pamätník obetiam nemeckých represálií a domácich kolaborantov po potlačení SNP

Hrad Ľupča

Hrad Ľupča stojí nad obcou Slovenská Ľupča a je najvyššie položenou hradnou stavbou na Pohroní. Hrad je Národnou kultúrnou pamiatkou.

Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1250, v ktorej je hrad označovaný názvom Liptza. Vznikol na mieste staršieho hradiska. Bol vybudovaný ako kráľovský hrad krátko po tatárskom vpáde (1241) a v priebehu 50. a 60. rokov 13. storočia bol miestom častého pobytu kráľa Bélu IV., ktorý tu vydal niekoľko listín. Jednou z nich je výsadná listina pre mesto Banská Bystrica (nova villa Bystriciensis prope Lipche, r. 1255). Pôvodne slúžil kráľovskej rodine ako poľovnícke sídlo. Neskôr hrad menil majiteľov a tí ho prispôbovali svojim požiadavkám, čoho dôkazom sú mnohé dostavby a prestavby. Z pôvodne gotického hradu sa dodnes zachoval donjon a viacnásobne lomené opevnenie.

Od začiatku sa na hrade často zdržiavali uhorskí králi Belo IV., Karol Róbert z Anjou, Ľudovít Veľký, Žigmund Luxemburský a Matej Korvín. Z významných osobností tej doby spomeňme ešte rod Arpádovcov, rod Dóczyovcov, Pavla Rubigalla, Gašpara Tribela či Františka Wesselényiho.

V júni 1443 zasiahlo Uhorsko silné zemetrasenie, ktoré hrad veľmi poškodilo. Nasledovali rozsiahle opravy, ďalšie nasledovali po roku 1572, kedy nový správca Pavol Rubigall realizoval jeho prestavbu. Po jeho smrti sa v roku 1595 na hrade usídlil poľský šľachtic Gašpar Tribel. Stavovské nepokoje v Uhorsku sa odrážali aj na situácii hradu Ľupča, keď naň v roku 1605 zaútočili povstalci Jána Bocskaya, ale nedobyli ho. Pri jeho obrane padli viacerí urodzení páni, ktorých mená sú na pamätnej doske v chodbe hradu. Počas Tóčkólyho povstania, keď cisárske vojsko ustúpilo, získal Imrich Tóčkóly istý na čas aj hrad Ľupču. V druhej polovici 17. storočia bol na hrade František Wesselényi, hlavný kapitán preddunajských vojsk a po roku 1655 sa stal uhorským palatínom. Zosnoval neúspešné sprisahanie uhorských magnátov proti Habsburgovcom, no po jeho prezradení skončili niektorí z nich na popraviske. V nepokojnom období na prelome 17. a 18. storočia hrad často menil majiteľov a bol opakovane vyrabovaný.

V 19. storočí sa uskutočnili prestavby v klasicistickom slohu, ale význam hradu, ako centra správy oblas-

ti, zanikal. Panstvo sa sťahovalo do novovybudovaných kaštieľov. Po požiari v roku 1860 bol objekt upravený na sirotinec. Prebiehali tu posledné stavebné úpravy na hrade a vznikla neogotická prístavba na dolnom nádvorí. V tomto čase bola pristavaná aj budova – Gizelin dom. Sirotinec, škola, ale aj Výchovný ústav pre mladistvých tu pretrvávali až do 20. storočia.

Hrad sa stal hospodárskou budovou, v rámci čoho došlo aj k menším stavebným úpravám. V období II. svetovej vojny bol využívaný k postupu vojsk, pravdepodobne pre internáciu zajatcov. Po vojne často menil osadenstvo: vystaňovalci, učilište a po úpravách v interiéri areálu tu bola umiestnená charita. V období predošlého režimu tu boli sústredené rehoľné sestry. V 80. rokoch hrad dostával do užívania Socialistický zväz mládeže a po ňom, začiatkom 90. rokov, ho preberá Krajský pamiatkový ústav Banská Bystrica. Vďaka trvalému využitiu hrad prežil a je pomerne dobre zachovaný.

Hrad Ľupča, v závere roka 2002, preberá nový vlastník Železiarne Podbrezová a.s., ktorý začína s rekonštrukciou celého hradného areálu. Cieľom obnovy bolo sprístupniť širokej verejnosti hrad ako významnú kultúrno-historickú pamiatku, ktorá je úzko spätá s regiónom horného Pohronia. Hrad je aj napriek prebiehajúcim prácam stále sprístupnený pre verejnosť. Okrem historickej prehliadky hradu sa tu nachádzajú dve expozície, archeologická a expozícia diel prof. Kulicha.

▲ Korvínova lipa

▲ Korvínova lipa

Na dolnom nádvorí sa nachádza tzv. **Korvínova lipa**. Odhadovaný vek – vyše 700 rokov, ju radí medzi najstaršie lipy v strednej Európe. Lipa veľkolístá rastie neďaleko vchodu do hradného areálu. Obvod kmeňa je takmer sedem a pol metra. Podľa povestí pod jej košatou korunou rád sedával kráľ Matej Korvín (1458 – 1490), po ktorom bola aj pomenovaná. Neskôr vraj, k jej kmeňu, boli pripútaní účastníci Hurbanovho povstania (1848 – 1849).

Nachádzajú sa tu aj originály sóch z roku 1725, pochádzajúce z morového stĺpu z námestia v Slovenskej Ľupči.

Veža pôvodného hradu, nazývaná donjon, bola kedysi vyššia ako teraz. Jej horná časť sa zrútila počas veľkého zemetrasenia v 15. storočí.

V priestoroch horného hradu sa nachádza 62 metrov hlboká **studňa**, vysekaná do skalného brala. Zo studne vedie bočná šachta, vyúsťujúca v blízkosti hradu.

Na hornom nádvorí sa nachádzajú dva **kamenné portály** s bohatou výzdobou. Jeden dal postaviť Gašpar Tribel a lemuje vstupnú bránu na horné nádvorie. Druhý pochádza od Pavla Rubigalla z roku 1573 a je bohato zdobený zachovalým polychrómnym náterom.

V hornom podlaží hradu je umiestnená **hradná kaplnka** s chórom a sakristiou z roku 1600. V kaplnke sa zachovali fragmenty barokových a renesančných fresiek a pôvodný bohato maľovaný drevený strop. Obnova kaplnky bola ocenená prestížnou cenou Fénix.

▲ Studňa s pôvodným rumpálom

▲ Renesančný portál na hornom nádvorí, Rubigallov portál

▲ Hradná kaplnka

▲ Giselina sála

▲ Expozícia Jána Kulicha na Lupči

Veža pôvodného hradu, nazývaná donjon, bola kedysi vyššia ako teraz. Jej horná časť sa zrútila počas veľkého zemetrasenia v 15.st.

Povešť

V čase, keď hrad v Slovenskej Lupči patril rodu Szécsi, bol hradným kastelánom istý Jozef Selecký. Jeho manželka mu v šťastnom manželstve povila synčeka, po pôrode však začala očividne chradnúť a nevládala viac poskytovať lásku svojmu manželovi, ba ani sa starať o spoločné dieťa. Preto operatívne zavolała na hrad svoju sesternicu, sirôtku Veronku, a to zrejme nemala robiť. Netušila, že mladé dievča – krv a mlieko – sa o jej manžela bude zaujímať viac ako o dieťa. Keď sa kastelánka dopočula, že Veronka dokonca usiluje o jej život, nechala ju zatvoriť do veže. Zalúbená sirôtka sa vysoko vo veži zbláznila a skočila z okna. Odvtedy sa vraj pri splne mesiaca po hrade potuluje Biela pani, ktorá neúnavne hľadá svojho milého...

Časy rytierov pripomína **Rytierska sála**. Bola najdrahšou miestnosťou hradu a stála 15 tisíc zlatých dukátov, celý hrad mal hodnotu 33-tisíc zlatých.

V stiesnenej **mučiarni** so šesť metrov hrubými stenami väznili a mučili vodcu horehronských zbojníkov Jakuba Surovca. Neskôr tu väznili účastníkov Hurbanovho povstania a počas druhej svetovej vojny aj partizánov.

Iba pár metrov od mučiarnie sa nachádza **hradná studňa** hlboká dnes 62 metrov. Pôvodne mala až 90 m, ale bola zasypaná do polovice hlinou a kameňmi. Pod-

▲ Nádvorie hradu, uprostred vpravo donjon

ľa jednej povesti smerovali zo studne tajné chodby na všetky svetové strany. Potvrdený je zatiaľ len jeden v hĺbke 45 metrov, ktorý vyúsťuje zhruba 120 metrov pod areálom hradu.

Studňu dopĺňa zachovaný dobový rumpál, ktorým vyťahovali vodu vo vedrách. Poháňal ho väzeň, ktorý šliapal vnútri dreveného kolesa.

Gizelin dom bol postavený po veľkom požiari hradu v 19. storočí cisárom Františkom Jozefom, a pomenoval ho po najstaršej dcére. Aj keď tu Gizela nikdy nebola, jej portrét zdobí priestory sály, ktoré sa využívajú na svadobné obrady či koncerty.

Zdroje: Wikipedia, Wikipedia Commons, Hrad Lupča, Hrad a zámky na Slovensku

▲ Svätopluk od Jána Kulicha na nádvorí hradu

Hronsek

Počet obyvateľov: 664

Obec Hronsek leží na ľavom brehu Hrona vo Zvolenskej kotline, v okrese Banská Bystrica. Stred obce leží v nadmorskej výške 310 m. Hronsek je síce malá obec, ale bohatá na historické pamiatky. Nachádzajú sa tu 4 umelecko-historické pamiatky, 1 pamätný dom a 6 starých líp zapísaných v zozname chránených prírodných útvarov.

Obec Hronsek bola pôvodne kráľovským majetkom. Uhorský kráľ Belo IV. ju daroval, za zásluhy v boji proti Tatárom, zvolenskému županovi Radunovi Oszlárovi. Ten na tomto území založil aj blízku obec Radvaň (dnes súčasť Banskej Bystrice). Táto darovacia listina z roku 1250 je prvým písomným dokumentom o tejto oblasti. Pravdepodobne sa tu usadil Radunov vnuk Gala, keďže starší názov obce bol Galowycz.

Najstaršia písomná zmienka o obci pochádza z roku 1500 pod názvom Zyklafalu. Názov obce sa v priebehu niekoľkých storočí menil: Czwiklafalwa, Czwiklina (1506), Galowyczfalwa (1514), Galowycz (1515), Czwiklina (1522), Galfalwa (1558), Garanzegh (1565), Cwklina (1572), Garamsseg (1786), Hronec (1808), Hronsek-Skalka (1920), Garansek (1927) až do dnešného Hronsek od roku 1946.

Z tejto oblasti pochádzala aj šľachtická rodina – Geczyovci, písali si šľachtický prídomok „de Garamszek“ (z Hronseku). Ďalšími majiteľmi veľkostatku, ktorí vlastnili pozemky a okolité lesy, boli Rothovci z Kráľovej, grófi Telekyovci, Battikovci z Vlkanovej, baróni Schmiddegovci, Juraj Géczy, hlavný župan a Štefan Soós z Poltára. Doktor Aladár Déchy tu mal veľkostatok a mlyn. V roku 1828 mala obec 67 domov a 508 obyvateľov.

▲ Pohľad na obec Hronsek

Pamiatky

Vodný hrad

Najstaršou dochovanou stavbou je vodný hrad z 15. storočia. V roku 1576 bol tento Rothovsko-Telekyovský hrad prestavaný a opevnený. Goticko-renesančná stavba mala pôvodne opevnenie tvorené obranným múrom so štyrmi vežami a vodnou priekopou s padačím mostom. Za rákoczyovského stavovského povstania (1703 – 14) tu boli údajne razené mince. V 20. storočí bol hrad čiastočne prebudovaný a v roku 2016 bola dokončená jeho 26 rokov trvajúca rekonštrukcia.

▲ Vodný hrad

Soósovsko-Géczyovský kaštieľ

Soósovsko-Géczyovský kaštieľ z r. 1775 je postavený v barokovom slohu. Má obdĺžnikový pôdorys s kruhovými nárožnými baštami. Vonkajšia fasáda má bohato členenú rokokovú štukovú výzdobu. Interiér zdobia pôvodné pruské a zrkadlové klenby.

V zámockej záhrade je stará, vyše 200 ročná, lipa a mohutný dub. Lipa je 25 m vysoká, obvod kmeňa v metrovej výške je takmer 500 cm a patrí medzi uni-

kátne exempláre. Na barokovom kaštieli je už vyše 70 rokov pravidelne obývané hniezdo bociana bieleho. Každý rok, vždy druhú májovú sobotu sa v priestoroch barokového kaštieľa a záhrady koná Slávnostný deň obce Hronsek a kaštieľ je sprístupnený verejnosti.

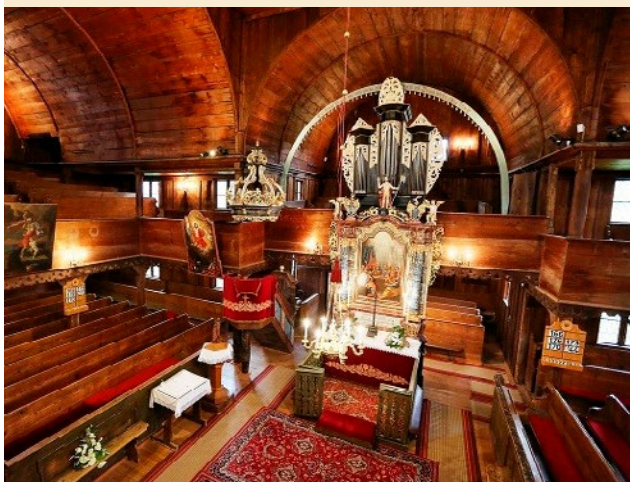
▲ Pohľad na barokový kaštieľ v súčasnosti

▲ Pohľad na barokový kaštieľ pred rokom 1940

▲ Drevený artikulárny kostol

▲ Drevený artikulárny kostol, interiér

▲ Oltár ev. kostola v Hronseku

Drevený artikulárny kostol

História vzniku dreveného kostola zapadá od obdobia silného katolicizmu, do obdobia, keď na scénu dejín vystupuje kežmarský gróf Imrich Tököly, ktorý za širokej podpory ľudu, Turkov a francúzskeho dvora vystúpil proti rakúskemu cisárovi Leopoldovi I. a donútil ho zvolať Šopronský snem v roku 1681. Ten potvrdil závery Viedenského mieru z roku 1606 vo veciach slobody náboženstva a povolil evanjelikom postaviť v jednej stolici 2 kostoly, v Hronseku a Ostrej Lúke.

Článok (artikula) 25 stanovoval pre stavbu chrámu tieto podmienky:

1. musel byť postavený v priebehu jedného roka,
2. musel byť celý z dreva,
3. postavený bez použitia kovových prvkov,
4. nesmel mať vežu,
5. vchod nesmel byť priamo z ulice.

Stavba kostola začala 23. októbra 1725 a na jeseň 1726 bola hotová. Kostol má pôdorys kríža, je 8 m vysoký, 26 m dlhý a 11 m široký. Má 30 okien. Stĺpy sú v záhlaví zdobené vyrezávaným jónskym ornamentom, sú dubové, ostatné časti sú väčšinou smrekové. Na dolnej časti chórov je zavesený vyrezávaný ornament v podobe lipového listu – symbol slovanského povedomia. Kostol má 1100 miest na sedenie, amfiteatrálne usporiadaných. Z každého miesta je vidieť na oltár. Má výbornú akustiku, čo ho predurčuje na organizovanie koncertov vážnej hudby. Klenba tvarom pripomína prevrátenú loď. Kostol má päť vchodov, postavených oproti sebe,

▲ Zvonica

► Pamätná tabuľa na budove fary

30 okien, rozmiestnených po celom obvode. Strecha je šindľová, na jej troch stranách sú dubové kríže, len nad jedným vstupom je umiestnený kohút, symbol kresťanskej bdelosti. K oltáru kostola patrí šesťica vymeniteľných obrazov, ktoré sú rozmiestnené na priečelí chórov a striedavo sa osadzujú do spoločného rámu oltára podľa aktuálnej liturgie počas roka. Obrazy sú z roku 1771 od majstra Samuela Mialoviča.

Súčasný organ postavil bansko-bystrický majster Martin Podkonický v roku 1764. Nádvorie kostola zdobia 4 mohutné lipy, z ktorých dve sú také staré ako kostol. Súčasne s kostolom bola postavená aj **zvonica** tiež z roku 1726.

Spomeňme tiež, že v roku 1847 v hronseckom kostole uzavrel manželstvo Andrej Sládkovič s hronseckou devou Antóniou Júliou Sekovičovou.

Kostol je zapísaný na zozname Svetového dedičstva UNESCO ako Drevené chrámy v slovenskej časti Karpatského oblúka od roku 2008.

Budova fary

Je pamätný dom, kde žili a tvorili významné osobnosti duchovného, národného a kultúrneho života.

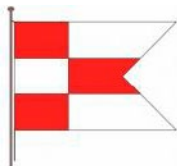

Zvolen

Počet obyvateľov: 42 167 (k 31.12. 2019)

Zvolen je jedným z najstarších miest na Slovensku. Jeho územie, situované na sútoku riek Hrona a Slatiny, v juhozápadnej časti malebnej Zvolenskej kotliny bolo pre svoju výhodnú geografickú polohu i priaznivé prírodné podmienky osídlené už v praveku.

Najstaršia písomná zmienka o osade Zvolen ležiacej v podhradí pochádza z roku 1243. V stredoveku ním viedla Význam Zvolena vzrástol, keď v jeho bezprostrednom susedstve v rokoch 1370 až 1382 postavili opevnený kráľovský zámok, dnešný Zvolenský zámok. V tom čase sa darilo aj obchodu a remeslám. V druhej tretine 17. storočia pod hrozbou tureckých útokov okolo Zvolena vybudovali systém opevnení, ktorý určil základný pôdorys mesta s neobvykle rozľahlým obdĺžnikovým námestím.

V stredoveku ním viedla významná diaľková cesta, ktorá priniesla pôvodnej roľnícko-remeselníckej osade

dôležitú obchodnú funkciu, čo vytvorilo podmienky na vznik a rozvoj budúceho mesta. Význam osady potvrdil panovník Belo IV. privilégiami už okolo roku 1238. Po tatárskom vpáde jej 28. decembra 1243 privilégia obnovil a natrvalo ju tak povýšil do kategórie kráľovských miest. Vzácnu minulosť mesta a najmä časté kráľovské pobyty v stredoveku dnes pripomínajú jeho najvýznamnejšie historické dominanty a národné kultúrne pamiatky – Zvolenský zámok a Pustý hrad.

Zvolenský zámok

Patrí medzi najväčšie skvosty stredovekej architektúry na Slovensku. Gotický zámok dal na mieste staršej kráľovskej kúrie v poslednej tretine 14. storočia vybudovať uhorský kráľ Ľudovít I. z Anjou. Reprezentatívne sídlo postavené podľa vzoru talianskych mestských kastelov plnilo úlohu kráľovského poľovníckeho sídla, bolo miestom oddychu a rozptýlenia, ale i dejiskom mnohých štátnických rokovaní. Od roku 1424 tiež zastávalo funkciu vena uhorských kráľovien. V 16. storočí bol zámok dôležitou protitureckou obrannou baštou, chrániacou vstup k stredoslovenským banským mestám. V priebehu storočí zámok viackrát prestavali, a to v duchu neskoréj gotiky, renesancie a baroka. V 60. rokoch 20. storočia bol komplexne zrekonštruovaný a od roku 1969 má v jeho priestoroch stále expozície Slovenská národná galéria. V interiéroch a exteriéroch zámku sa tiež celoročne konajú kultúrne a spoločenské podujatia.

Pustý hrad

Sa nachádza 2 km juhozápadne od mesta. Hradný komplex pôvodne tvorili dva hrady – Horný a Dolný. Jeho najstaršou stavbou je románska veža z 12. storočia. Opevnenie oboch hradov, ďalšia veža na Hornom hrade a donjon Dolného hradu pravdepodobne vznikli výstavbou po tatárskom vpáde v rokoch 1241 – 1255. Posledná významná stavebná etapa – gotická – súvisí s rodom Balašovcov, ktorí v závere 13. a v prvej tretine 14. storočia nechali na severnom cípe návršia vybudovať novú palácovú stavbu. Podľa písomných prameňov hrad zničil požiar v roku 1451, v čase vojnového konfliktu medzi Jánom Huňadym a Jánom Jiskrom z Brandýsa. Od roku 1992 Mesto Zvolen realizuje v areáli hradu systematický archeologický výskum, z ktorého sú najcennejšie

▲ Zvolenský zámok

▲ Kazetový strop na zvolenskom zámku

nálezy vystavené v expozícii Z histórie mesta Zvolen na Zvolenskom zámku.

▲ Pohľad na centrum Zvolena

▲ Námestie SNP

▲ Expozície SNG, kópie diel Majstra Pavla z Levoče

▲ Rímskokatolícky kostol sv. Alžbety

Severne od zámku sa rozprestiera **Námestie SNP** s obdĺžnikovým pôdorysom, ktoré patrí medzi najväčšie na Slovensku. Jeho ústrednou dominantou je samostatne stojaci farský **Rímsk okatolícky kostol sv. Alžbety** z konca 14. storočia. Panorámu námestia dokresľujú **Evanjelický kostol sv. Trojice** z 20. storočia a vysoká zeleň parku L. Štúra.

Pamiatkami na obdobie tureckého nebezpečenstva sú zvyšky mestských hradieb zo 17. storočia, ktoré sa nachádzajú na severnej strane námestia i východne za evanjelickým kostolom. S novodobými dejinami mesta sú spojené **Pomník padlým vojakom Sovietskej armády** a **Pomník padlým v SNP „Valaška“**. Po rozsiahlej rekonštrukcii v rokoch 2002 – 2008 žije námestie ruchom spoločenských stretnutí a poskytuje priestor na prechádzky, zábavu i oddych. Juhozápadne od námestia je situovaný Park Ing. Š. Višňovského, v ktorom je vystavená **maketa pancierového vlaku Hurban**, vyhotoveného počas SNP vo zvolenských železničných dielňach.

▲ Rímskokatolícky kostol sv. Alžbety, interiér

▲ Pustý hrad

▲ Evanjelický kostol sv. Trojice

▲ Maketa pancierového vlaku Hurban

▲ Pomník padlým v SNP „Valaška“

▲ Ján Kulich, Ľudovít Štur

▲ Jurkovičove domy

▲ Pomník padlým vojakom Sovietskej armády

Jurkovičove domy

Sú nájomné obytné domy postavené pre štátnych zamestnancov a úradníkov Župy XVIII. (Pohronskej). Autorom je podľa zachovaného výkresu Dušan Jurkovič. Podľa popisu na archívnych fotografiách projekt vytvorili architekti D. Jurkovič a Jan Pacl. Stavba bola dokončená v roku 1926. Domy sú súčasťou vtedajšej novej zástavby, juhozápadne od centra mesta, vo vtedajšej tzv. úradníckej štvrti. V roku 2018 boli domy vyhlásené za Národnú kultúrnu pamiatku.

Zvolen je moderným mestom s rozvinutým drevárskym, strojárskym, potravinárskym a stavebným priemyslom. V meste pôsobí jedna vysoká škola – technická univerzita, ktorá ako jediná na Slovensku vychováva špecialistov v odboroch lesníctvo a drevárstvo. Sídli tu viaceré vedecké inštitúcie zamerané na lesníctvo, spracovanie dreva a životné prostredie.

Zdroje: Mesto Zvolen, Wikipedia, Wikimedia Commons, Slovenská národná galéria Zvolen

Babylonfest pod Špilberkem

21.9.2019

Hlavný program, ktorý sa koná vždy v sobotu už pár rokov na Moravskom námestí sa tento deň mení na „Dúhové námestie“. Začína sprievodom národnostných menšín, ktorý prechádza centrom mesta. Prečo práve tento názov? Každá menšina sa vyoblieka do svojich národných krojov, ktoré žiaria krásnymi farbami a usmievajúci ľudia nie len v sprievode, ale aj tí, ktorí lemujú celú trasu, tleskajú a mávajú. Po návrate na „Dúhové námestie“, kde sa koná hlavný program by sme mohli nazvať námestím vône, plné gastronomických chutí. Od každého stánku sa šíri vôňa jedál pripravených práve pre návštevníkov.

My ako Obec Slovákov v Brne sa nenecháme zahanbiť, sú pripravené obľúbené bryndzové halušky, kapustnica a koláče. Je to vždy práca kolektívna. Všetko len tak mizne pod rukami (asi sme tak dobrí).

◀ Podoby hudby ako vždy plné

▼ Příprava halušiek

Cyrilometodejská cirkevná ZŠ a ZŠ Novolíšenská 11.10.2019 a 17.10.2019

Týmto dňom končí Deň národnostných menšín Babylonfest. OS v Brne tohto roku navštívila Cyrilometodejskú cirkevnú ZŠ na Lerchovej ulici v Brne a ZŠ Novolíšenská v Líšni, s ktorou spolupracujeme už pekných pár rokov.

Predsedníčka našej Obce pripravila pre žiakov týchto škôl zaujímavú prezentáciu s besedou a pár kvízových otázok. Porozprávala o národnostných menšinách v Brne a ich činnosti. Pripomenula 100. výročie od založenia spoločného štátu Čechov a Slovákov, 75. výročie od Slovenského národného povstania.

Nakoľko naša obec nesie meno Obec Slovákov v Brne rozprávala o histórii Slovenska a jeho významných osobnostiach, ktoré reprezentovali Slovensko nie len doma, ale aj v cudzine. O Slovenských hradoch, zámkoch a krásnej prírode. Spomenula tiež rôzne zaujímavosti slovenskej histórie, ako sa napr. Móric Beňovský stal kráľom Madagaskaru.

Žiaci toho vedeli o Slovensku veľa a boli sme milo prekvapení, že im nerobili problém ani niektoré odlišné slová v slovenčine. Poznali dokonca aj meno prezidentky Slovenka, ako sa volá hlavné mesto, aké rieky a pohoria ležia na Slovensku. Deti boli milé a tešila nás ich zvedavosť dozvedieť sa niečo nové.

▲ Žiaci ZŠ Novolíšenská

▲ Žiaci Cyrilometodejskej cirkevnej ZŠ, Lerchova

Sadenie stromov 19.9.2019

Sadením stromov sa už tradične zahajuje festival národnostných, menšín, ktoré žijú v Brne. V tomto 12. ročníku sme spoločne zasadili lipu. Prečo práve tento strom? Má symbolizovať štát v ktorom všetci žijeme a je našou domovinou.

Lipa je český národný strom a aj slovanský symbol. Vôňa lipy, pôvabná koruna stromu a jej tieň evokuje ochranu, pomoc a lásku.

Desiatky návštevníkov a samozrejme aj OS v Brne sa zišli v parku Lužánky k slávnostnému vysadeniu mladého stromčeka. Slávnostný prihovor mal Ing. Marek

Fišer, predseda Výboru pre národnostné menšiny ZMB, pani Dana Křoková a pán Vlastimil Fabišik. Pripomenuli vznik myšlienky sadiť stromy národov a jej význam pre národnostné menšiny v Brne. V programe vystúpila aj mezzosopranistka Táňa Soto Janošová so sprievodom klaviristu Martina Jakubíka. Zaznelo veľa krásnych piesní takmer vo všetkých jazykoch národov, ktoré v Brne žijú.

Po zasadení stromu každá menšina uviazala na strom stuhu, na ktorej bola vlajka vlasti, z ktorej pochádzajú.

▲ Sadenie stromov

▲ Sprievod národnostných menšín centrom Brna

➤ Slovenskú vlajku i za nás niesli členovia súboru Púčík

Žijú medzi nami 23.9.2019

Už po druhé sme sa zišli v Kabarete Špaček, aby sme si vypočuli príbehy troch členov národnostných menšín. Svoje životné príbehy, ako sa dostali do ČR a do Brna a ako sa im tu žije a darí, nám vyrozprávali:

- za Spoločnosť priateľov južných Slovanov – Prof. PhDr. Ivan Dorovský, Dr.Sc,
- za Zväz Maďarov- CSMMSZ – Doc. PhDr. Csabá Szaló, Ph.D, a
- za Folklórny spolok Púčik – Bac. Mario Radačovský umelecký šéf Baletu Národného divadla Brno.

Príbehy všetkých troch boli veľmi zaujímavé, ale rozprávanie pána Dorovského zaujalo asi najviac. Do ČR sa dostal v roku 1948 z Grécka, počas občianskej voj-

ny. v záchranom transporte macedónskych a gréckych deti mal číslo 68. Nemal žiadne doklady, nepamätal si rok narodenia, len koľko mu je rokov a tak mu napísali rok narodenia 1935. Skutočné dátum svojho narodenia zistil až v roku 1974, keď prišiel do svojej rodnej obci Čuka. Výpis z matriky znel na meno Ioannis Doropoulos, rok narodenia 30.7.1934. Čuka už neexistuje, to miesto sa dnes menuje Svätý Eustathio. V Brne vyštudoval ruštinu a bulharštinu, stal sa z neho uznávaný balkanológ. Pôsobí tiež ako literárny vedec, prekladateľ, básnik a publicista. Je emeritným profesorom na Masarykovej univerzite a dlhé roky bol predsedom Spoločnosti priateľov južných Slovanov.

► Žijú medzi nami, hostia, zľava Ivan Dorovský, Mario Radačovský, moderátorka, Csabá Szaló

▼ Žijú medzi nami, naši členovia v publiku

Janko Alexy

„Moje farebné kompozície vychádzali z koloritu sedliackych handričkových kobercov, a tie neboli krikľavé.“

Janko Alexy bol maliar, spisovateľ, výtvarný kritik, pedagóg, publicista a organizátor kultúrneho života na Slovensku v prvej polovici dvadsiateho storočia. Patrí k zakladateľským osobnostiam slovenskej výtvarnej moderny. Významne sa zaslúžil o záchranu Bratislavského hradu.

Narodil sa 25. januára 1894 v Liptovskom Mikuláši ako piate dieťa sedlárskeho majstra Gustáva Alexyho a Emmy, rodenej Korytárovej. Školskú dochádzku absolvoval v rodisku, odkiaľ prešiel v roku 1906 do Lučenca, kde vyštudoval gymnázium a po maturite v roku 1912 z nedostatku iných možností vyskúšal rôzne remeslá. Bol kominárskym učňom, i praktikan-
tom v lekárni.

Maľovať sa pokúšal už na gymnáziu, ale pre problémy s očami musel načas prestať.

Počas prvej svetovej vojny absolvoval lekárnický kurz v Budapešti a začal študovať na tamojšej Filozofickej fakulte. V roku 1917 ho odvelili na taliansky front, kde príležitostne maľoval.

V roku 1919 začal Janko Alexy študovať na Akadémii výtvarných umení v Prahe. Jeho profesormi boli Josef Loukota, Vlaho Bukovac, Max Pirner a Max Švabinský. Počas letných prázdnin v roku 1919 sa zúčastnil na vedeckej výprave po Slovensku, ktorú viedli českí profesori. Prizvali ho ako nadaného kresliara, aby zaznamenával hrady, zámky, kaštiele a mestá. Z takto získaného materiálu urobil Alexy ešte v tom istom roku výber a vydal ho v podobe pohľadníc. V roku 1920 vydal zo spomínaných náčrtov aj knižný album pod názvom Obrázky zo Slovenska. Absolvoval aj niekoľko študijných pobytov v zahraničí, vo Francúzsku (1920, 1936) a v Taliansku (1926). Pražskú akadémiu absolvoval v roku 1925. V rokoch 1924–1929 vyučoval výtvarnú

výchovu na gymnáziu v Bratislave a od roku 1927 sa venoval iba umeleckej činnosti. V rokoch 1930–1933 spolu s Milošom Bazovským, neskôr i so Zoltánom Palugyayom vytvorili tradíciu putovných výstav, na ktorých popularizovali a propagovali slovenské výtvarné umenie. V roku 1932 sa presťahoval do Piešťan, kde zorganizoval umeleckú kolóniu (1934–1935). V roku 1937 sa usadil v Bratislave, kde žil a tvoril až do svojej smrti. Bol mimoriadne činný aj vo výtvarnej publicistike.

Venoval sa i maľbe historickej architektúry a pamiatok Bratislavy. Počas vojny sa venoval komornej tvorbe, krajinárstvu, zátišiam a historickým motívom, najmä z dejín Bratislavy a Liptova.

Alexyho rozsiahle výtvarné dielo obsahuje okolo 1300 olejov, pastelov, tempier a kresieb. V jeho tvorbe bolo v rôznych obdobiach miesto pre mnohé techniky i námety. Maľoval slovenskú prírodu i dedinu, ale aj mestské zákutia, prostredie kaviarní, portréty, historické alebo legendárne postavy a udalosti. Veľmi významnou bola tematika Jánošíka a jeho družiny. Navrhoval monumentálne dekoratívne gobelíny aj vitrážové, mozaikové okná do sakrálnych aj profánnych (svetských) objektov (Divadlo P.O. Hviezdoslava Bratislava a i.). Zasadzoval sa za rekonštrukciu mnohých kultúrnych pamiatok. Niekoľkoročné úspešné úsilie o rekonštrukciu Bratislavského hradu, neskôr aj Trenčianskeho a Spišského hradu opísal v knihe Tam ožila sláva (1970). Bol aj pri zakladaní Vlastivedného múzea v Liptovskom Mikuláši.

▲ Žena s krčahom, 1962

► Lužianska madona, 1932

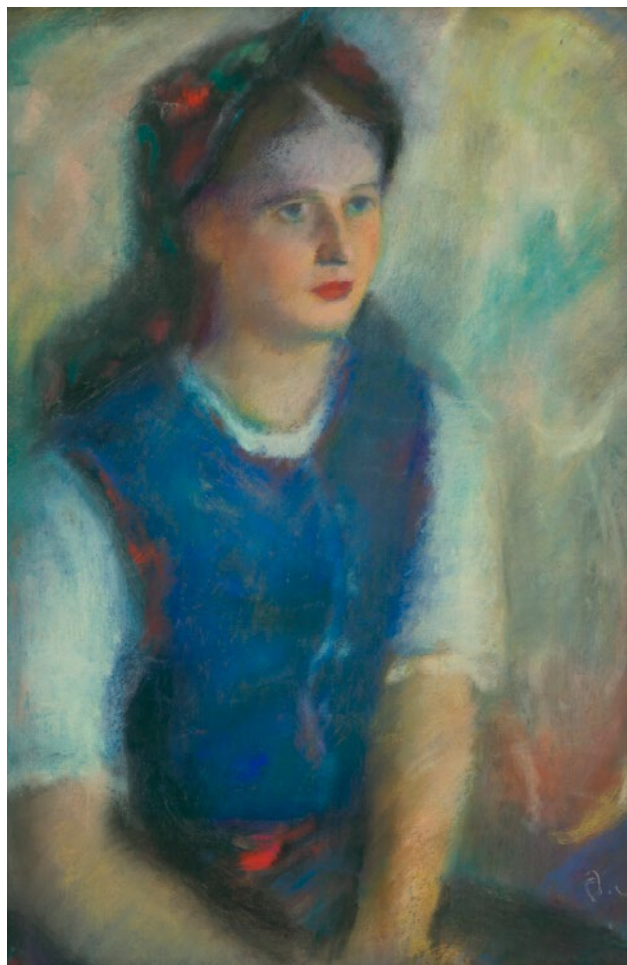

Janko Alexy sa venoval aj literárnej tvorbe. Jej prostredníctvom chcel vyjadriť svoje pocity i teoretické myšlienky. So svojim priateľom Gejzom Vámošom založil už v roku 1922 literárno-umelecký časopis Svojet, v ktorom publikoval veľa svojich literárnych prác. Najprv písal drobné črty, v ktorých zachytil dobu svojej mladosti, problémy mladého človeka, vojnové utrpenie a sociálne pomery. Skúsenosti z maliarskych potuliek po Slovensku a spomienky na detstvo spracoval v knihe drobných próz Na voľnej Vôľuške (1932). Zážitky z učiteľského povolania tvoria základ jeho dvojzväzkového románu Hurá! (1935, v prepracovanej verzii Profesor Klopačka-1949). Napísal aj beletrizovanú autobiografiu Život nie je majáles (1956), poviedku Ondrejko (1956). V diele Osudy slovenských výtvarníkov (1948) zhromaždil životopisné údaje o 74 výtvarných umelcoch. Vydal viac ako 20 kníh. Jeho literárna činnosť však nebola pre neho prvoradá. Jeho kratšie prózy, ale aj jeho neskoršia románová tvorba, sa vo svojej dobe tešili výraznému záujmu čitateľov.

Za svoju tvorbu získal Janko Alexy viaceré ceny a významenia. V roku 1964 pri príležitosti sedemdesiatych narodenín bol vymenovaný za Národného umelca.

Zomrel 22. septembra 1970 v Bratislave. V roku 1972 mu v Bratislave na Hlbokej ulici č. 7 odhalili pamätnú tabuľu.

Zdroje: Web umenia, Galéria Nedbalka, Wikipédia

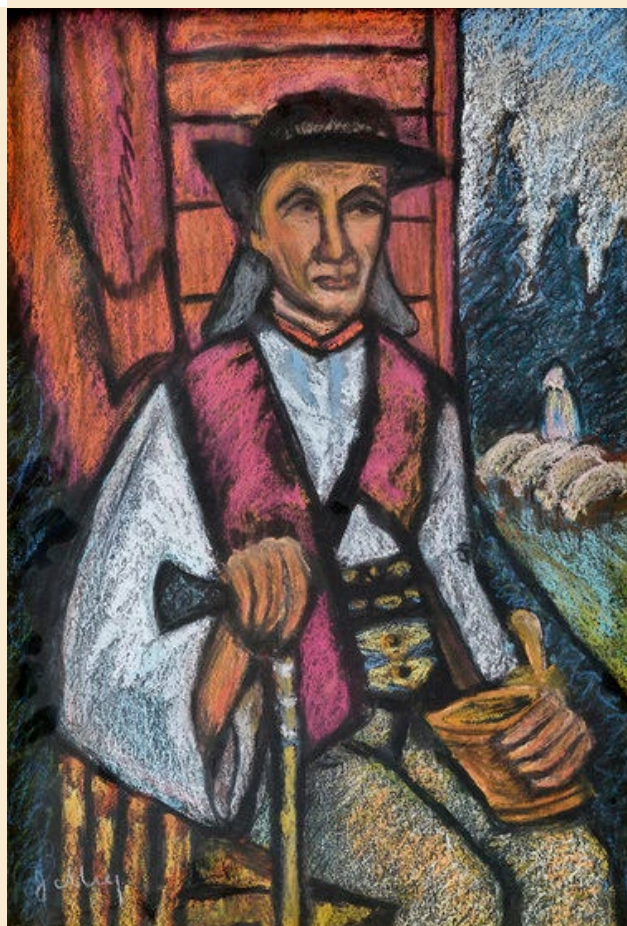

▲ Slovenka, 1942

▲ Oravský zámok, 1941

➤ Bača, okolo 1960

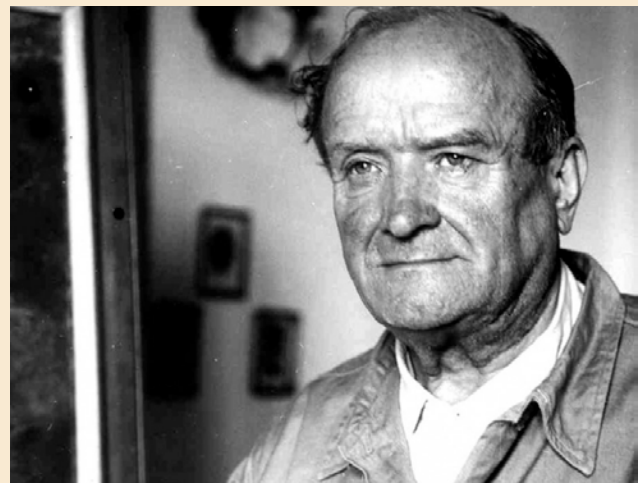
▲ Čáčov, 1945

▲ Bojnice, 1951-1953

▲ Bratislava - Podhradie, 1942

▲ Janko Alexy

Vyhodnotenie výtvarnej súťaže 2019

„Slovenské výtvarné umenie“ Janko Alexy

Výtvarná súťaž sa stala už neodmysliteľnou súčasťou spolupráce Obce Slovákov v Brne a Základnej školy Novolíšeňská. S podporou vedenia školy a veľkým záujmom ju dotvára pani učiteľka Kamila Kopecká. Je to práve ona, ktorá dodáva deťom odvahu umelecky sa vyjadriť a položiť svoje malé dielka na papier. Niektorí sa vo svojej zručnosti maľovať zdokonaľujú. Možno ich raz bude inšpirovať pri výbere ďalšieho vzdelávania. Alebo ich len poteší pochvala za veľkú snahu niečo dokázať.

V roku 2019 sa deti zoznámili s ďalším slovenským maliarom Jankom Alexym. Zároveň sme si tým pripomenuli jeho 125. výročie narodenia.

Tak ako vlani bolo veľmi ťažké vybrať len tri práce z každého ročníka. Nakoniec sme ohodnotili podstatne viacej prác, ako po iné roky. Len sa pozrite ako ťahajú svoje štetce po papieri...

Vyhodnotenie výtvarnej súťaže 2018

6. ročník

- 1. miesto **Jan Bílek, 6.D**
- 2. miesto **Adam Dlouhý, 6.B**
- 3. miesto **Kateřina Gottvaldová, 6.D**

Bez určenia miesta oceňujeme ďalšie práce 6. ročníka: Daniel Paseka, 6.C, Barbora Benešová, 6.D, Šimon Vosátka, 6.B, Michaela Blatecká, 6.C, Jiří Oliva, 6.D, Matěj Skácel, 6.A, Rostislav Crha, 6.C, Matěj Josefi, 6.B, Kristina Macků, 6D, Linda Rozprýmová, 6.A

7. ročník

- 1. miesto **Anna Mojžíšová, 7.B**
Nathalie Bojdová, 7.A
Tereza Rausová, 7.B
- 2. miesto **Matěj Vosátka, 7.C**
Veronika Benešová, 7.A
Eliška Klímová, 7.C
- 3. miesto **Berenika Kouřilová 7.C**
Sabina Jochmanová, 7.B
Tereza Fišerová, 7.D

8. ročník

- 1. miesto **Bruno Bodejček, 8.A**

▲ Vítězní malíři „Slovenské výtvarné umenie – Janko Alexy“

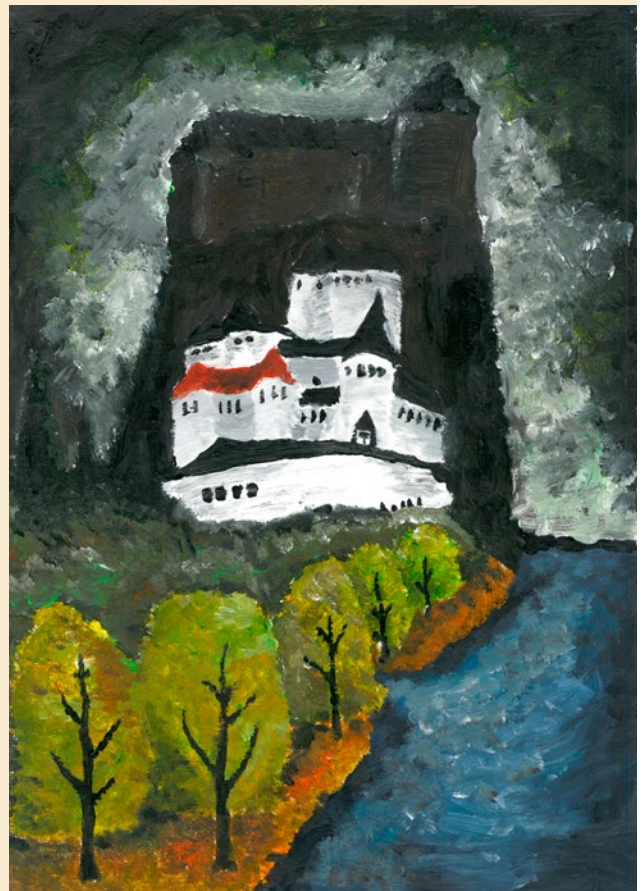
▲ Eliška Klímová, 7.C

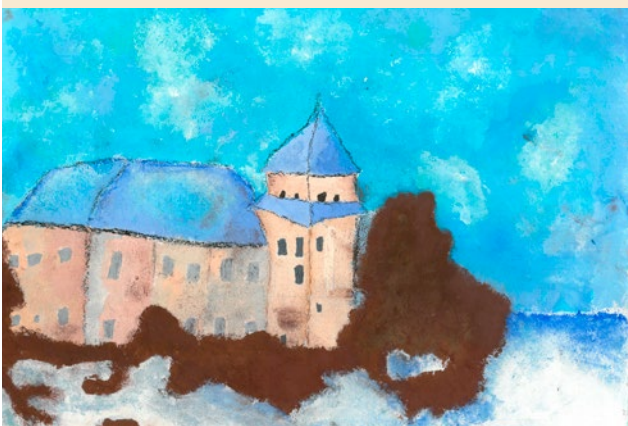
▲ Berenika Kouřilová, 6.C

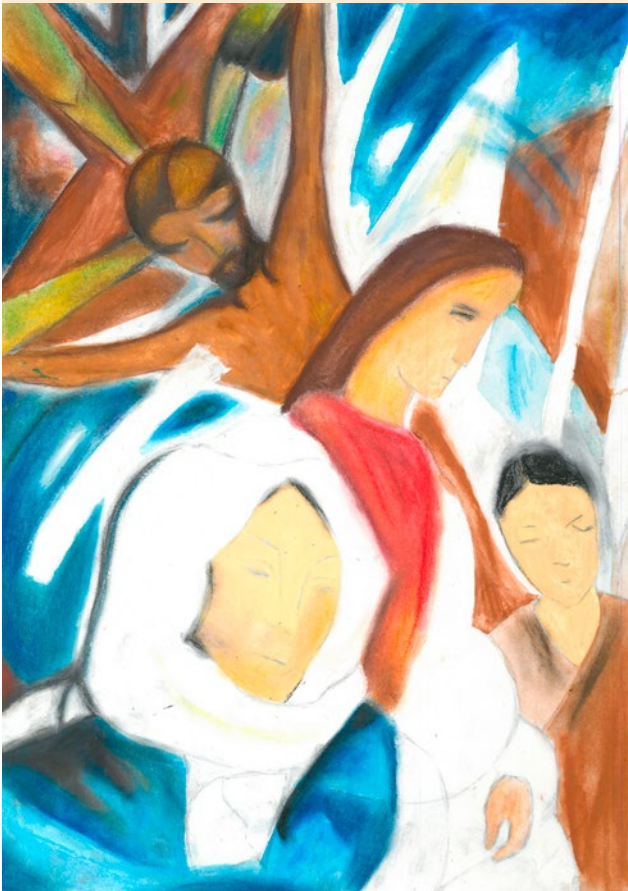
▲ Michaela Blatecká, 6.C

▲ Bruno Bodejček, 8.A

▲ Sabina Jochmanová, 7.B

▲ Veronika Benešová, 7.A

▲ Nathalie Bojdová, 7.A

▲ Šimon Vosátka, 6.B

▲ Matěj Vosátka, 7.C

Vianočné stretnutie

6.12.2019

Tak krásna ako táto vianočná ruža bolo aj naše posedenie v klubovni Obce Slovákov v Brne. Prišlo nás dosť a všetci sme sa radovali zo stretnutia. Premietli sme si, čo všetko sme tohto roku pre našich členov pripravili. A bolo toho veru dosť, každá akcia bola krásna. Slovensko, ktoré sme navštívili, pripomenuli sme si niektorých slovenských spisovateľov, MDŽ, ktoré nikdy nesmie chýbať, jarné tvorenie, jesenné tvorenie, Babylonfest, v rámci ktorého sme navštívili ZŠ Lerchova a ZŠ Novolišenská, s ktorou spolupracujeme už pár rokov. I tohto roku žiaci tejto školy maľovali podľa maliara Janka Alexyho. Na zdobenie perníkov sa nedá zabudnúť. Triasli sa nám ruky, ale

každý sme niečo vytvorili a boli sme aj pochválení od p. Fojtikovej, ktorá perníky napiekla a ukázala nám ako sa má správne pripraviť poleva na zdobenie, aby perníky boli krásne.

Ako vždy sme pripravili malé pohostenie, dobré sme sa bavili a spomínali sme na sviatky ako sme ich my ako deti prežívali.

Na záver sme si popriali jak „Šťastné Vianoce tak aj Nový rok“, mnoho zdravia, ktorého nie je nikdy dosť, tak peknú pohodu v kruhu svojich blízkych. Tak opäť v roku 2020 dovidenia.

▲ Vianočné stretnutie

Na záver

Rok 2019 bol pre Obec aj rokom volebným. Nastali zmeny vo výbore, ktoré priniesli zmeny a určitý posun v činnosti našej organizácie a lepšej spolupráci vo Výbore. A dúfajme, že v tomto trende budeme pokračovať. Snaha zlepšovať prácu a pripravovať zaujímavé programy zostanú i naďalej našou prioritou. Akcie, ktoré sme pripravili pre našich členov, pre deti, školskú mládež a aj pre verejnosť, sa ukázali ako veľmi dobre prijímané medzi členmi i verejnosťou, alebo našimi podporovateľmi a prispievateľmi na našu činnosť.

Môžeme tiež povedať, že tento rok bol pre nás úspešný. Výbor pracoval s novým zápalom a dúfame, že mu tento elán zostane aj do budúceho roka. Týmto ďakujem Výboru za jeho obetavú prácu. Naším členom a priaznivcom ďakujeme za priazeň a podnety, ktoré nám prinášajú.

Ďakujeme Štatutárnemu mestu Brno a Juhomoravskému kraju za finančnú podporu, bez ktorej by sme nemohli pracovať v takomto rozsahu.

Predsedníčka OS v Brne, Judita Gušťaříková

▲ Tereza Fišerová, 7.D

▲ Barbora Benešová, 6.D

▲ Jan Bílek, 6.D

▲ Kateřina Gottvaldová, 6.D

Bulletin Obce Slovákov v Brne 2019 pripravili:

Mgr. Judita Guštaffiková
RNDr. Eva Fojtíková
Katarína Pecová

Foto:

Ing. Peter Guštaffik
Mgr. Judita Guštaffiková
Katarína Pecová
Wikipedia Commons

(pokiaľ nie je uvedené inak)

Nájdete nás:

Obec Slovákov v Brne

Křenová 67, 602 00 Brno, číslo dverí 210, prvé poschodie

O akciách pravidelne členov informujeme prostredníctvom pozvánok zasielaných poštou alebo e-mailom a na webových stránkach.

Klub OS v Brne je prístupný posledný utorok v mesiaci od 15:30 do 17:30, Brno, Křenová 67 (číslo dverí 210, prvé poschodie).

e-mail: osbrno@volny.cz

Webové stránky: www.slovaci-brno.cz

Facebook: www.facebook.com/ObecSlovakovvBrne

Bulletin vznikol za podpory
Juhomoravského kraja a Štatutárneho mesta Brna

jihomoravský kraj

